

สัญญาเลขที่ 07/พ.ศ. 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1

(The Development of Local Authority's Potentiality in Sustainable
Tourism Management at the Maekok Basin, Chiang Rai Province,
Thailand: Phase I)

โดย

ผศ.บุษบา สิทธิการ
สิริวัฒนา ไจมา

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2

รายงานนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2550

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย ได้รับงบประมาณสนับสนุนการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งทำให้การศึกษานี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองเชียงราย พัฒนาการประจำพื้นที่ ที่ให้คำปรึกษาเชิงพื้นที่ และ อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานในการดำเนินกิจกรรมตามแผนการศึกษา และประชาชนในตำบลแม่ยาวและตำบลดอยฮางทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลและร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานตลอดกระบวนการศึกษา

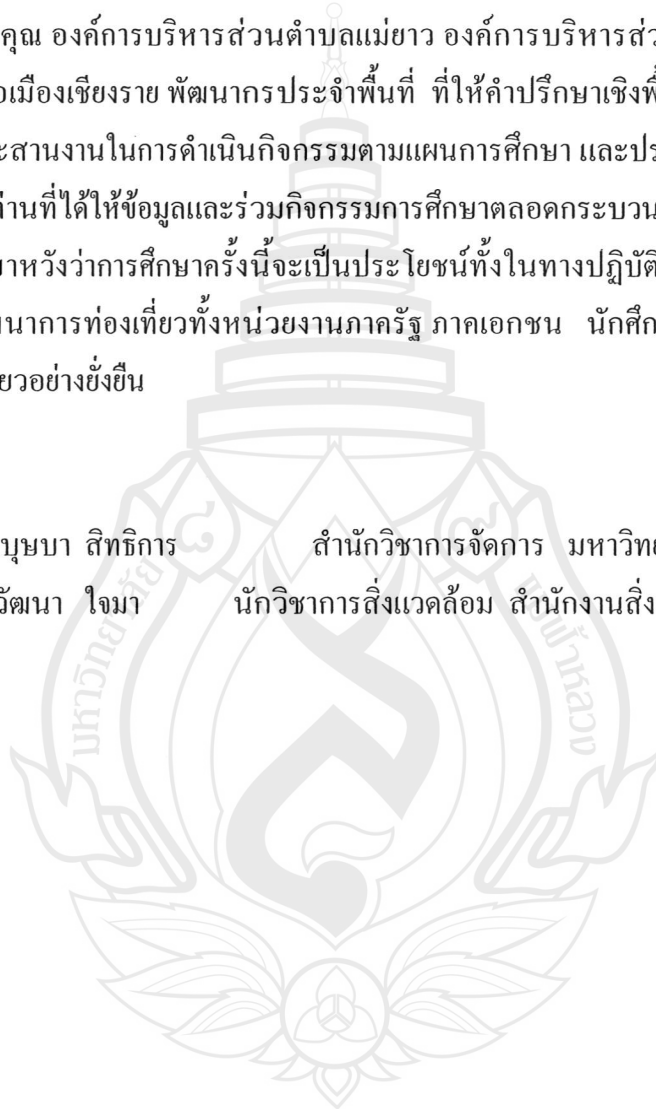
สุดท้ายนี้ คณะผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางปฏิบัติ และเชิงวิชาการ แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผศ.บุษบา สิริธการ

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สิริวัฒนา ไจมา

นักวิชาการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ศักยภาพของ อปท.ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

ระยะที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก และ

ระยะที่ 3 การประเมินศักยภาพของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระยะที่ 1 ของโครงการพัฒนาศักยภาพของ อปท.ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา
- 2) บทบาทของ อปท.ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 3) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 4) ศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษารอบคอบพื้นที่ 22 หมู่บ้าน ในพื้นที่ อปท. 2 แห่ง คือ

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง ครอบคลุม 18 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยขมิ้น บ้านรวมมิตร บ้านห้วยทรายขาว บ้านริมกก บ้านป่าอ้อ บ้านสันป่ายาง บ้านกลางทุ่ง บ้านทรายมูล บ้านทุ่งหลวง บ้านห้วยขมนอก บ้านแคววัวคำ บ้านออบเสื่อแหวน บ้านศิริราษฎร์ บ้านห้วยแม่ซ้าย บ้านท่าหลุก บ้านคงเจริญ บ้านโป่งผิพัฒนาและบ้านพนาสวรรค์
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง ครอบคลุม 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านฮ่องฮ้อ บ้านดอยฮางนอก บ้านโป่งนาคำและบ้านผาเสด็จ

ระเบียบวิธีการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาเชิงคุณภาพได้แก่การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุดเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการใช้แบบประเมินความพร้อมของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกกจำนวน 98 ชุด ครอบคลุมความพร้อมในประเด็นการพัฒนาทรัพยากรการ

ท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเก็บรวบรวมจากตำรา ผลงานทางวิชาการ ผลงานการศึกษา ตลอดจนเอกสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยอาศัยการค้นคว้าจากห้องสมุด และเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในประชากรที่เป็นภาคีการท่องเที่ยว คือ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ การกระจายค่าร้อยละ ค่าตัวกลางเลขคณิต ค่าอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต

ผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

1. บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติวัฒนธรรมชนเผ่า ทั้งนี้การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ค่ายเม็งรายมหาราช หน่วยจัดการต้นน้ำและโครงการในพระราชดำรินในพื้นที่ และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง แต่ ณ ปัจจุบันการดำเนินการของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทั้งนี้ ภาคเอกชนภายนอกยังคงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่เพราะมีศักยภาพในด้านการบริการและการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เจ้าของเรือ เจ้าของบ้านพักและขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีสภาพเป็นพื้นที่ตั้งรับ ไม่มีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในประเด็นของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก สรุปได้ว่า ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมมีความรุนแรงปานกลาง โดยปัญหาในแต่ละด้านมีความรุนแรงต่างกันคือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความรุนแรงของปัญหาในระดับสูงสุด นอกจากนี้ ปัญหาในแต่ละด้านมีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมา ตามลำดับคือปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น หากไม่มีการจัดการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่

2. บทบาทของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และโครงการพัฒนาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและจัดความยากจนของประเทศ ทั้งนี้ โครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ที่มีการดำเนินการจริง ในปี 2551 เมื่อพิจารณาจำนวนโครงการที่ดำเนินการเทียบกับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนฯ คิดเป็นร้อยละ 2.3 ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและ คิดเป็นงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเทียบกับจำนวนรายได้ของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาท้องถิ่น ในปี 2551 เป็นจำนวน 131,000 บาทหรือร้อยละ 1.15

องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง มีจำนวนโครงการที่ดำเนินการเทียบกับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนฯ คิดเป็นร้อยละ 1.4 โดยงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเทียบกับจำนวนรายได้ของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาท้องถิ่น ในปี 2551 เป็นจำนวน 60,000 บาท หรือร้อยละ 0.85

นอกจากนี้ทั้งสองหน่วยงานยังได้สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนคอยฮาง – แม่ยาว เพื่อหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยร่วมมือกับสมาคมการท่องเที่ยว 17 จังหวัดภาคเหนือ และค่ายเม็งรายมหาราชในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว-คอยฮางและค่ายเม็งรายมหาราช โดยจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวคอยฮาง-แม่ยาว เพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จำแนกความต้องการในด้านต่างๆดังนี้

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเรียงลำดับความต้องการให้ดำเนินการจากมากไปน้อยดังนี้ การจัดเทศกาลหรือมหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว การปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการให้ดำเนินการจากมากไปน้อยดังนี้ การติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง การจัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดจุดจอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว และการจัดรถโดยสารสาธารณะเข้าแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน โดยเรียงลำดับความต้องการต่อสิ่งที่ต้องการให้ดำเนินการจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดตั้งถังสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง พัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภค

บริการนักท่องเที่ยว พัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม ตั้งจุดโทรศัพท์/รับคลื่นโทรศัพท์ และพัฒนา
มาตรฐานมัณฑนศิลป์ท้องถิ่น

ด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวประเภทการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
โดยเรียงลำดับความต้องการต่อสิ่งที่ต้องการให้ดำเนินการจากมากไปน้อย ดังนี้ การจัดทำป้ายเตือนภัย
บริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง และการตั้งจุดตรวจและรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยว จัดหน่วยรักษาความ
ปลอดภัยประจำการในแหล่งท่องเที่ยว สร้างสิ่งป้องกันภัยถาวร จัดระบบเตือนภัยสำหรับเฝ้าระวังและ
แจ้งเตือนภัย จัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย และจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความ
ปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการให้ดำเนินการจากมากไปน้อย
ดังนี้ การจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้
มีส่วนร่วมในการพัฒนา การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน จัดตั้งศูนย์ประสานงาน
การท่องเที่ยวบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเที่ยวในพื้นที่ จัดการพัฒนามาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่
กำหนดไว้ จัดการประชุมรับฟังปัญหาการท่องเที่ยวจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี ออก
กฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยว จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่ โดยเฉพาะออกกฎระเบียบการใช้
แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการ การให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่
จัดจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่ง
ท่องเที่ยว การประสานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนผังแสดง
ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่

4. ศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก จำแนกเป็น 4
ประเด็น คือ

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การประเมินความรู้เกี่ยวกับบทบาทของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จาก
พนักงาน อปท. พบว่า อปท.มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ดีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพัฒนา
ท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนา รวมทั้งความสัมพันธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งนี้ อปท.ไม่มีความเข้าใจด้านการจัดทำ
แผนการพัฒนาการท่องเที่ยว และผลกระทบจากการท่องเที่ยว

2) ความพร้อมของ อปท.ต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การประเมินความพร้อมของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมมี
ความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่จะต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีบาง
กรณีที่ อปท.สามารถดำเนินการได้เอง เช่น ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
ทางการท่องเที่ยว และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเด็นแตกต่างกัน ดังนี้

(1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหมู่บ้าน และการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการบริการรูปแบบใหม่

(2) การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ความปลอดภัยของการใช้เส้นทาง การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม สภาพถนนที่ใช้งานได้ และการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม

(3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการอินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดระบบคมนาคมขนส่งของ อปท.

นอกจากนั้น อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การจัดทำป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัย การตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่ และการจัดระบบเตือนภัยที่ใช้ไฟกระพริบและแจ้งเตือนภัย

(4) การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อปท. มีความพร้อมในการดำเนินการด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ในด้านการจัดสถานที่จอดรถ การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว การจัดระบบการให้ข้อมูลท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว และการกำกับความถูกต้องในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ภายนอก

ด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า อปท. มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น แต่มีบางกรณีที่สามารถดำเนินการได้เอง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่ง อปท.มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น แต่มีบางกรณีที่ อปท.สามารถดำเนินการได้เองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือการจัดเตรียมคู่มือการท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ในรูปของการจัดเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ที่ต้องดำเนินการร่วมกันหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

3) ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกของ อปท.

การประเมินข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมมีข้อจำกัด อยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มทางอุปสรรคน้อยลง โดย ข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละประเด็นมีความแตกต่างกัน โดย เรียงลำดับข้อจำกัดในแต่ละประเด็นจากข้อจำกัดมากไปน้อยดังนี้ ระบบการจัดสรรงบประมาณ จำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของพนักงานระดับปฏิบัติ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กร ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กร ความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว จำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยว ทัศนคติขององค์กรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และขั้นตอนการออกกฎระเบียบข้อบังคับ ทั้งนี้ อปท.ยังมีความได้เปรียบด้านประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ ที่สามารถนำมาเป็นทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในระดับสูง

4) ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ นั้น อปท.มีความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะ ด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการและการตลาดการท่องเที่ยวและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาและอุปสรรคในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกสามารถดำเนินการ ได้ดังนี้

1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนั้นควรส่งเสริมการพัฒนาสินค้าท้องถิ่น ของที่ระลึกที่มีคุณภาพและอัตลักษณ์ของพื้นที่

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ อย่างสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย ส่งเสริมความสะดวกของการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางในพื้นที่ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยกำหนดตารางเดินรถประจำวันให้ชัดเจนพร้อมทั้งเร่งแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถบริษัทนำเที่ยวในพื้นที่

3) ด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ รวมทั้งการสร้างมาตรการในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่

4) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนาเครือข่ายการตลาดทางการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาสในการได้รับผลประโยชน์แก่ชุมชน รวมทั้งก่อตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมุ่งพัฒนามูลค่าการตลาดทางการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กรและพนักงานระดับปฏิบัติ การสื่อสารของมัลติเทสท์ การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่แพ็คเกจโฮมสเตย์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการดำเนินการ อปท.ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

5) เนื่องจาก อปท.ยังไม่สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองเพราะขาดทักษะความรู้ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของ อปท.ให้มีความรู้และทักษะครอบคลุมประเด็นการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยวและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคีที่เกี่ยวข้องและบริบทพื้นที่ซึ่งเอื้อต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ โครงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2550

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2550 ถึง 30 กันยายน 2551

ชื่อผู้วิจัย นางสาวนุชบา สิทธิการ¹

นางสิริวัฒนา ไจมา²

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระยะที่ 1 ของโครงการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยว บทบาทของ อปท. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและศักยภาพของ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การศึกษารอบคลุมพื้นที่ 22 หมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว และองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณและการใช้ข้อมูลทุติยภูมิประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในประชากรที่เป็นภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุดเพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนต่ออปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการใช้แบบประเมินจำนวน 98 ชุด เพื่อประเมินความพร้อมของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ การกระจายค่าร้อยละ ค่าตัวกลางเลขคณิต ค่าอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต

ผลการศึกษา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โทรศัพท์ 053 91 6704

² กลุ่มงานแผนสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 จังหวัดลำปาง โทรศัพท์ 054 22 7201 ต่อ 18

การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกที่ผ่านมามีได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ณ ปัจจุบัน ภาคเอกชนภายนอกเป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ เพราะมีศักยภาพในด้านการให้บริการและการตลาด จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกประสบกับปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และปัญหามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข

ความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ครอบคลุมประเด็นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวก และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ทั้งนี้ อปท. ยังไม่มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง เนื่องจากขาดทักษะ ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยครอบคลุมประเด็น การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยวและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคีการท่องเที่ยวและบริบทพื้นที่ซึ่งเอื้อต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

ABSTRACT

Name of Project: The Development of Local Authority's Potentiality in Sustainable Tourism Management at the Maekok Basin, Chiang Rai Province, Thailand: Phase I

Researcher: Ms. Bussaba Sitikarn³
Ms. Siri wattana Jaima⁴

This study is the first phase of the development of local authority's potentiality in sustainable tourism management at the Maekok basin, Chiang Rai province, Thailand. The study aims to examine the context of tourism, the local authority's roles and potentiality in developing tourism as well as the locals' expectations upon the local authority in sustainable tourism management. The cases study included 22 villages in Doi Hang and Mae Yao Tambon Administrative Organizations (TAO).

The methodologies adopted for data collection included qualitative and quantitative approaches in combination with secondary data collection. Purposive sampling was employed to tourism stakeholders to obtain both qualitative and quantitative data. 400 Questionnaires were employed to tourism stakeholders to obtain their expectations upon tourism development issues. Moreover, 98 evaluation forms were directed to TAO's members to evaluate the potentials of local authority in tourism management. Content analysis and descriptive statistics were employed to the qualitative data. Statistical Package for Social Science (SPSS) was used to analyze the data from questionnaire survey. Percentage distribution, mean and standard deviation were employed to report data.

The study revealed that tourism at the Maekok basin has been supported by private and public sectors and NGOs. However, the most benefits from tourism are in hands of private sectors due to their ability in services and marketing. Therefore, tourism there faced with problems of management aspect and seems to be increasing without resolution. Thus, the local authority is expected to be more involved in tourism development in aspects of attraction, access, amenity and ancillary services. In addition,

³ Asst. Prof. /PhD. School of Management, Mae Fah Luang University, Chiang Rai province. Tel. 053 91 6704

⁴ Environmental Technical Officer, Regional Environment Official 2, 13 pakham Rd. Houyweing sub-district, Maung, Lampang province 52000, Tel. 054 22 7201 ext. 18

guidelines for tourism development shall be established as well as formulation of people participation in tourism development process.

However, lacking knowledge and skills on sustainable tourism development and its operation among the local authority's members is an obstacle in tourism management in the area. Therefore, this study suggests that to achieve sustainability, the local authority's potentiality in sustainable tourism management shall be developed according to stakeholders' expectation and the local context. These include issues of sustainable tourism planning and its operation, management of ecotourism and cultural tourism, tourism marketing and English for tourism.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ณ
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิและแผนที่	ต
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	3
1.5 คำนิยามศัพท์	3
1.6 กรอบแนวคิดของการศึกษา	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	6
2.1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว	6
2.1.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	7
2.1.3 การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	7
2.1.4 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	8
2.2 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	10
2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	14
2.4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา	16
2.5 การจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	19
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ข้อมูลการศึกษา	25
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	25
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 วิธีสร้างเครื่องมือ	27
3.5 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	27
3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	28
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 บริบทและสถานการณ์การท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	31
4.1.1 บริบทของพื้นที่ศึกษา	31
4.1.2 สถานการณ์การท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	36
4.1.3 ปัญหาการท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	45
4.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาการท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	50
4.3 ความต้องการของชุมชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสนับสนุนการท้องเทียอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	55
4.4 ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสนับสนุนการพัฒนาการท้องเทียอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	63
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 บทสรุป	72
5.1.1 บริบทและสถานการณ์การท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	72
5.1.2 บทบาทของอปท.ในการพัฒนาการท้องเทียในชุมชนลุ่มน้ำกก	73
5.1.3 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท้องเทียอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	74
5.1.4 ศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท้องเทียอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	75
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	77
5.3 ข้อเสนอแนะ	78
บรรณานุกรม	80
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 แบบสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการท้องเทียอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- ภาคผนวก 2 การจัดกิจกรรมประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย
และกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก
- ภาคผนวก 3 แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ
สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
- ภาคผนวก 4 แบบประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย
- ภาคผนวก 5 สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก จำนวน 22 หมู่บ้าน

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	ระดับความรุนแรงของปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก	45
ตารางที่ 4.2	ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	45
ตารางที่ 4.3	ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	46
ตารางที่ 4.4	ระดับความรุนแรงของปัญหาการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	47
ตารางที่ 4.5	ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	48
ตารางที่ 4.6	ลำดับความรุนแรงของปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต	49
ตารางที่ 4.7	จำนวนร้อยละของโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในแผนพัฒนา 3 ปี	52
ตารางที่ 4.8	จำนวนร้อยละงบประมาณดำเนินการจริงในปี 2551 ของโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนา 3 ปีที่ได้รับ	53
ตารางที่ 4.9	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	55
ตารางที่ 4.10	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	56
ตารางที่ 4.11	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	57
ตารางที่ 4.12	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน	58
ตารางที่ 4.13	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว	59
ตารางที่ 4.14	ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	60
ตารางที่ 4.15	ลำดับความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก	61
ตารางที่ 4.16	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	63
ตารางที่ 4.17	ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	64
ตารางที่ 4.18	ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว	65
ตารางที่ 4.19	ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	66
ตารางที่ 4.20	ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.21 ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติภัยภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง	68
ตารางที่ 4.22 ความพร้อมของ อปท.ต่อการสนับสนุนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	69
ตารางที่ 4.23 ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	70
ตารางที่ 4.24 ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	70
ตารางที่ 4.25 ข้อจำกัดของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก	71

สารบัญแผนภูมิและแผนที่

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1	5
แผนที่ 4.1	32
แผนที่ 4.2	33
แผนที่ 4.3	34
แผนที่ 4.4	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจบริการ ที่ประสบความสำเร็จในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยอย่างมหาศาลในแต่ละปี ดังจะเห็นได้จากการเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2539 – 2548 จาก 376,687 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 797,300 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นถึง 420,613 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548) การท่องเที่ยวจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ของรัฐบาล โดยมีการกำหนดเป้าหมายของนักท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำนวนสูงถึง 20 ล้านราย ในปี พ.ศ.2552 และจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยวภายใต้วิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ให้ก้าวสู่มาตรฐานที่มีคุณภาพและเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกอันจะนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia)

ทั้งนี้จังหวัดเชียงรายเป็นเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสินค้าหลักทางการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกที่ใช้เป็นจุดขายในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัด เนื่องจากเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่รวมไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของชุมชนและเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถสร้างกิจกรรมนันทนาการได้มากมาย เช่น การล่องแพ นั่งช้าง และการศึกษาธรรมชาติ โดยลุ่มน้ำกกครอบคลุมพื้นที่ที่มีแม่น้ำกกเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติสายสั้นๆ ที่มีต้นกำเนิดจากพม่า ไหลผ่านพื้นที่บางส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ และไหลเข้าสู่จังหวัดเชียงรายก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน แม่น้ำกกจึงนับได้ว่าเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวเชียงราย ทั้งด้านการเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวทางน้ำ

บริเวณริมสองฝั่งของแม่น้ำกกประกอบด้วยชุมชนน้อยใหญ่ ที่แต่ละชุมชนล้วนมีเสน่ห์เป็นแบบฉบับเฉพาะตัว บางชุมชนใช้ข้อได้เปรียบทางธรรมชาติ เช่น น้ำพุร้อนพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ในขณะที่บางชุมชนใช้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร หรือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับการขยายตัวทางการท่องเที่ยวและสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจของชุมชนภายในลุ่มน้ำ ซึ่งนับเป็นความท้าทายของแต่ละชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยือน และเกิดการแข่งขันทางตลาดบนพื้นฐานทรัพยากรเดียวกัน โดยขาดการคำนึงถึงความเปราะบางของสภาพทรัพยากรตลอดริมฝั่งแม่น้ำกก ตลอดจนถึงขาดการกำกับดูแลและการสนับสนุนความสามารถของชุมชน

จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ ซึ่งทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกขาด
แนวทางการพัฒนาที่ถูกต้อง ที่จะสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาได้ในที่สุด

ดังนั้น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก เกิดการพัฒนาในรูปแบบที่
เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของชุมชน คือการเสริมศักยภาพของ อปท.
และชุมชนให้มีความพร้อมในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้
ความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ถูกต้อง อันจะช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยว
ในชุมชนลุ่มน้ำกกเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลจากการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จึงต้องศึกษาศักยภาพของ อปท.ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกกเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของ อปท.ในพื้นที่ ให้ตอบสนอง
กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้คำถกถามการศึกษาว่า อปท.ในแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการส่งเสริม
สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกกมากน้อยเพียงไร ตลอดจนมีความรู้ความ
เข้าใจในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่และควรมีบทบาทเช่นใดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่จะส่งผล
ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 2) ศึกษาบทบาทของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 3) ศึกษาความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน
ลุ่มน้ำกก
- 4) ศึกษาศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำ
กก

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อปท.ที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก ในอำเภอเมือง
เชียงราย จังหวัดเชียงราย เฉพาะพื้นที่หมู่บ้านที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยสามารถเดินทางเข้าถึงทาง
รถยนต์ได้สะดวกและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งสิ้น 22 หมู่บ้าน ในพื้นที่ อปท. 2 แห่ง คือ

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง ครอบคลุม 18 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยชมใน
บ้านรวมมิตร บ้านห้วยทรายขาว บ้านริมกก บ้านป่าอ้อ บ้านสันป่ายาง บ้านกลางทุ่ง
บ้านทรายมูล บ้านทุ่งหลวง บ้านห้วยขมนอก บ้านแคววัวคำ บ้านออบเสื่อหวาน บ้านศิริ
ราษฎร์ บ้านห้วยแม่ซ้าย บ้านท่าหลุก บ้านดงเจริญ บ้านโป่งผิมพัฒนาและบ้านพนา
สวรรค์

- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง อำเภอเมือง นครปฐม 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านฮ่องฮ้อ บ้านคอยฮางนอก บ้านโป่งนาคำ และบ้านผาเสริฐ

ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย ภาติที่การท่องเทียว คือ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในลุ่มน้ำกก

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระยะที่ 1 ของโครงการพัฒนาศักยภาพของอปท.ในการบริหารจัดการการท่องเทียวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) สถานการณ์การท่องเทียวที่ผ่านมามีในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการท่องเทียว การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเทียวในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการการท่องเทียว
- 2) บทบาทของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเทียวในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 3) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเทียวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ด้านทรัพยากรการท่องเทียว การเข้าถึงแหล่งท่องเทียว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเทียวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเทียว
- 4) ศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเทียวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ด้านทรัพยากรการท่องเทียว การเข้าถึงแหล่งท่องเทียว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเทียวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเทียว

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1) ทราบสถานการณ์การท่องเทียวในชุมชนลุ่มน้ำกก
- 2) ทราบบทบาทของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเทียวอย่างยั่งยืนที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 3) ทราบศักยภาพความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเทียวในชุมชนลุ่มน้ำกกด้านทรัพยากรการท่องเทียว การเข้าถึงแหล่งท่องเทียว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเทียวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเทียว

1.5 คำนิยามศัพท์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง และภาติการท่องเทียวทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชนและชุมชนในพื้นที่ศึกษา

บทบาทของ อปท.ต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

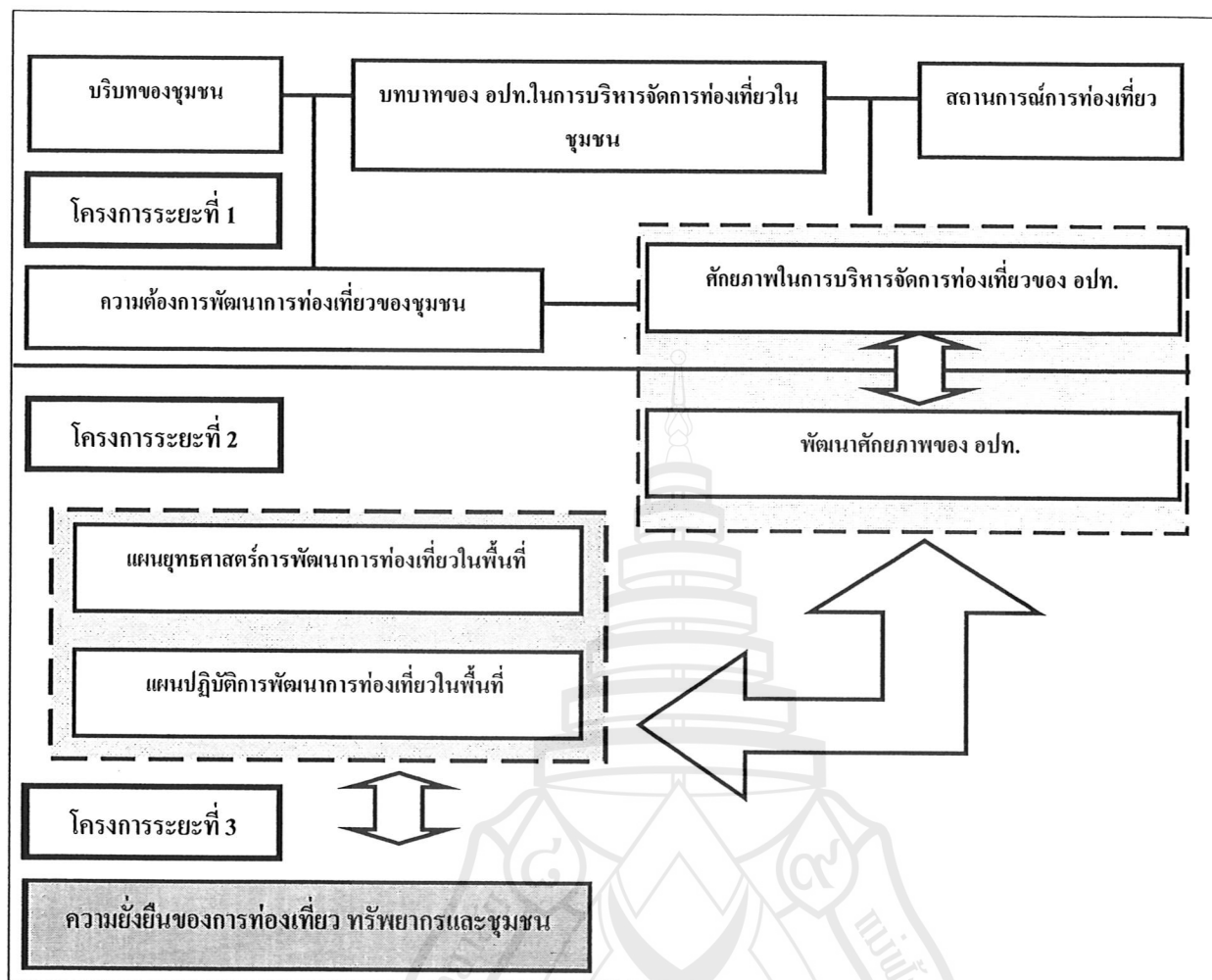
ศักยภาพของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจำแนกเป็นความพร้อมในการดำเนินการด้วยตนเอง และความพร้อมโดยต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ชุมชน หมายถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง จังหวัดเชียงราย

ความต้องการของชุมชน ต่อ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ครอบคลุมประเด็นความต้องการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1.6 กรอบแนวคิดของการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน อปท. และภาคีการท่องเที่ยว ได้อาศัยแนวคิดหลักคือ แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน โดยชุมชนเป็นฐานการพัฒนา ภายใต้สำนึกของการอนุรักษ์ ผสมผสานกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งหมายถึงรวมถึงการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติ สภาพสังคมและวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และการดำรงอยู่ของชุมชน รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ภายใต้การบริหารจัดการของ อปท.และการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นกรอบแนวคิดของการศึกษาจึงประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ (แผนภูมิที่ 1.1)

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา คณะผู้ศึกษาได้ทบทวนและศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาและกำหนดแนวทางการศึกษาให้เกิดความชัดเจน ซึ่งจำแนกข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
5. การจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2537) Collier and Harraway (อ้างในสุทธิทิฐิ ชูชาติ, 2544) และบุญเลิศ จิตต์วัฒนา (2548) วรรณา ศิลปอาชา และคณะ (2545) ได้มีแนวคิดสอดคล้องกันว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะสำเร็จได้จะต้องพัฒนาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นต่อไปนี้

2.1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attraction)

แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวหรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวมักมีสาเหตุมาจากความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสันทสวยงาม รวมทั้งปลานชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชนิดหรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ รัสอร์ตในหุบเขา หรือ มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนบุปผชาติหรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในเทศกาลต่าง ๆ การแสดงแสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ปัจจัยสำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวจึงต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจแตกต่างกันตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ย่อมสนใจสิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มที่สนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ มักไปเที่ยวภูเขาหรือหาดทรายหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ก็อาจไปเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวเขา หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มอาจสนใจด้านโบราณสถาน ก็จะชอบไปเที่ยวชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ก็มีผลดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไป

เยี่ยมชมด้วย

ทั้งนี้ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) ได้กล่าวถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attractions) ว่า อาจจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ อาจจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับสถานที่ (Site) หรือสิ่งดึงดูดใจจากเหตุการณ์ (Events)

2.1.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access)

ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมเข้าถึงได้ตลอดจน สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง เช่น ถนน สถานีขนส่งทางรถยนต์ ท่าเรือ และท่าอากาศยาน เป็นต้น เพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย ดังนั้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว ที่ต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ขนพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการขนส่ง

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) อธิบายว่า ความสามารถในการเข้าถึง (Access) คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีความหมายครอบคลุมเรื่องของ ขนพาหนะ ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งความสามารถในการเข้าถึงนี้มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึง 2 ประการ คือ

- 1) องค์ประกอบเชิงปริมาณ หมายถึง ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ความจุและความถี่ ของขนพาหนะ
- 2) องค์ประกอบเชิงคุณภาพ หมายถึง ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความประหยัด และความปลอดภัย

2.1.3 การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities)

การอำนวยความสะดวกทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัยและสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องมีการอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความสุข ความสบาย และความประทับใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวมาวันขึ้น โดยปกติการอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเองอยู่แล้ว จึงเป็นผลพลอยได้สำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งวรรณาสีลปอาษาและคณะ(อ้างแล้ว) ได้แยกประเภทของการอำนวยความสะดวกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการเข้าออกเมือง ประดุแรกที่นักท่องเที่ยวจะผ่านเข้าประเทศ ประกอบด้วยการอำนวยความสะดวก 4 ประเภทย่อย ๆ คือ(1) การอำนวยความสะดวกในการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง (2) การอำนวยความสะดวกในการตรวจหนังสือเดินทาง (3) การอำนวยความสะดวกในการตรวจค้นของติดตัว (4) การอำนวยความสะดวกในการต่อวีซ่า

2) การอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน หรือที่เรียกกันว่า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ทั้งนี้ โครงสร้างพื้นฐานจำเป็นต้องลงทุนสร้างด้วย เงินมหาศาลและใช้เวลาในการก่อสร้างนาน ประกอบด้วย 8 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) การสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ โทรเลข โทรสาร จดหมาย ไปรษณีย์ เป็นต้น (2) ระบบน้ำ (3) ระบบไฟฟ้า (4) การ สุขาภิบาล (5) ถนน (6) การสาธารณสุข (7) สวนสาธารณะ (8) การศึกษาและฝึกอบรม

3) การอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นการอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ความ ปลอดภัยทางร่างกายชีวิตและทรัพย์สิน ในการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ใดก็ตาม นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งทางร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินเป็นสำคัญ ซึ่งการอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยที่สำคัญมี 3 ด้าน คือ (1) การอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ในลักษณะทั่วไป (2) การอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ ความคุ้มครองดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากการใช้บริการขนส่ง การพักผ่อน การบริการ ด้านแหล่งท่องเที่ยว การใช้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การใช้บริการนำเที่ยว และการใช้บริการ ด้านสินค้าที่ระลึก เป็นต้น (3) การอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยอื่น หมายถึง การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวด้านการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้ข่าวสารข้อมูล ด้านความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ทั้งนี้ในมุมมองของ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (อ้างแล้ว) การอำนวยความสะดวก (Amenities) จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ปัจจัยพื้นฐาน อันได้แก่ การคมนาคม ยานพาหนะ ลานจอดรถ น้ำ ไฟฟ้า ระบบกำจัด น้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบการสื่อสาร (โทรศัพท์ ไปรษณีย์ ฯลฯ)

2) การอำนวยความสะดวกสบาย ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ร้านขายของที่ ระลึก สถานเริงรมย์ บริการรถเช่า บริการนำเที่ยว เป็นต้น

จากการทบทวนองค์ประกอบด้านการอำนวยความสะดวก จะเห็นได้ว่ามีความครอบคลุมทั้ง การอำนวยความสะดวกด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านการบริการและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็น ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

2.1.4. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ตามแนวคิดของ วรรณฯ ศิลปะอาษาและคณะ (อ้างแล้ว) องค์ประกอบของการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว คือ สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้าน ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว ได้แก่

การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการ อนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากร ท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอื่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่สามารถบ่งบอกถึงความหลากหลายและแตกต่างกันของการบริหารจัดการโดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กรรมสิทธิ์หรือการถือครอง (Ownership) คุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญ ต้องคำนึงถึงในการจัดการ โดยกรรมสิทธิ์ถือครองจะเป็นได้ทั้งของรัฐ (Public) และเอกชน (Private) กล่าวคือ หากเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ รัฐจะสนับสนุนงบประมาณในการจัดการ วางแผน กำหนดนโยบาย และตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก
- 2) ทิศทางการดำเนินการ (Orientation) มีทั้งในลักษณะของการแสวงหากำไร (Profit) และไม่แสวงหากำไร (Non-profit) แต่โดยทั่วไปความมุ่งหวังจากการดำเนินการมักเกี่ยวข้องกับผลตอบแทน
- 3) ลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยว (Spatial Configuration) ซึ่งมีทั้งที่เป็นพื้นที่กว้าง (Areal) หรือเป็นจุดท่องเที่ยวเฉพาะ (nodal) ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่กว้างมีการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ และมีการกำหนดจุดท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อความมีประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลและการจัดการ
- 4) ลักษณะความเป็นของแท้หรือดั้งเดิม (Euthenics) ลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งลักษณะที่เป็นของแท้ดั้งเดิม (Genuine) และของที่เลียนแบบ (Imitative) คุณค่าของการท่องเที่ยวให้ได้รับแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามมักขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการทำเลียนแบบ
- 5) ความหายาก (Scarcity) ลักษณะความหายากของทรัพยากรการท่องเที่ยวอาจจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งพิเศษ มีเพียงหนึ่งเดียว (Unique) หรือเป็นสิ่งที่มียู่ทั่วไป (Ubiquitous) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หายากมีอยู่เพียงหนึ่งเดียวไม่ซ้ำกับใครที่ไหน หรือมีจำนวนน้อยจะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมเยือนได้
- 6) สถานภาพ (Status) ของทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก ซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเยือน และทรัพยากรการท่องเที่ยวอันดับรอง หลังจากเดินทางไปแล้วเยี่ยมชมเยือนทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักแล้ว
- 7) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีความสามารถในการรองรับแต่ละด้านและช่วงเวลาแตกต่างกันไปทั้งในระดับสูงและในระดับต่ำ
- 8) ตลาด (Market) ทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภทจะเหมาะสมกับตลาดหรือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche) หรือตลาดทุกกลุ่ม (Incurative) ตลาดที่เป็นคนท้องถิ่น (Residential) หรือตลาดที่เป็นนักท่องเที่ยว (Tourist)
- 9) ภาพลักษณ์ (Image) ภาพลักษณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนให้เห็นได้ในลักษณะของการรู้จัก (Familiar) ไม่เป็นที่รู้จัก (Unfamiliar) มีภาพลักษณ์ทางบวก (Positive) และมีภาพลักษณ์ทางลบ (Negative) ภาพลักษณ์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากต่อการตัดสินใจเลือกหรือไม่

เลือกเส้นทางท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วย (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attraction) ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก รวดเร็วและปลอดภัย (Access) (3) การอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว (Amenities) และ (4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงกำหนดใช้ องค์ประกอบทั้งสี่ดังกล่าวเป็นกรอบในการศึกษาศักยภาพของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

2.2 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวสมัยใหม่ มีแนวคิดที่จะตอบสนองต่อความจำเป็นในระบบเศรษฐกิจและสังคม และยังคงคำนึงถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่จะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้นานที่สุด เกิดการเรียนรู้และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า แทนการท่องเที่ยวแบบเผาผลาญที่มีมาตั้งแต่ในอดีต โดยเฉพาะในเมืองไทย ที่ใช้ทรัพยากรกันแบบฟุ่มเฟือยไร้ขีดจำกัด

นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางการบริการที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ที่ปรับเปลี่ยนแนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เข้ากับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่สังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ มีแนวคิดที่จะตอบสนองต่อความจำเป็นในระบบเศรษฐกิจและสังคม และยังคงคำนึงถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้นานที่สุด เกิดการเรียนรู้และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โดยมีหลักการและกลยุทธ์ในการดำเนินการ ดังนี้

1) หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างคงเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึงการสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ พร้อมกับสร้างความตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์) เพื่อให้ดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

(2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้เชื้อเพลิง เป็นต้น

(3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม(Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

(4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานโยธาและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้นโดยการประสานความต้องการและกำหนดแผนงาน ทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืนร่วมกัน

(5) ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาเอกลักษณ์และความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้และกระจายสู่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และ กิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบล เพื่อการขยายฐานสร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น

(6) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีทุกภาคส่วนในการวางแผนหรือพัฒนาการท่องเที่ยวในขั้นตอนตั้งแต่การตัดสินใจที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง มีการวางแผนร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

การดำเนินการที่ภาคีทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นธรรม ตลอดจนมีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ภาคีที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจร่วมกัน และการส่งเสริมเกื้อกูลกันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Sitikarn, B., 2008) เกิดเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ที่ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะ วิเคราะห์ แก้ปัญหาและส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะช่วยสร้างความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่างๆ ซึ่งการจัดการในที่นี้จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(7) การประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ อปท. กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน

(8) การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ การอบรมนักสื่อความหมายธรรมชาติ อบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรมและอบรมแกนนำและสมาชิกในชุมชน ให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองได้ เป็นต้น

(9) การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์

รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือวิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

(10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย(Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ให้บริการโดยตรง การสอบถามความคิดเห็นโดยใช้ใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการจัดการและการบริการเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการและ การบริการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 10 ประการดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบการดำเนินงานและจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้ในแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบ

2) กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์หรือวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ผู้รับผิดชอบต้องร่วมกันพัฒนาตามหน้าที่รับผิดชอบและพันธกิจที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน โดยนำเอาหลักการจัดการท่องเที่ยวทั้ง 10 ประการมาบูรณาการ โดยมีวิธีการตามขั้นตอนดังนี้

(1) ยึดหลักของความยั่งยืนในการวางแผนและจัดการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น องค์การชุมชนจะต้องพูดคุย ปรีกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินผลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ค้นหาจุดอ่อนและสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาและ มองหาโอกาสความเป็นไปได้ต่อการจัดการในอนาคต โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่จะเกิดผลกระทบน้อยที่สุดโดยให้เกิดมีความสมดุลของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

(2) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน การพัฒนาต้องมีความชัดเจนของการดำเนินงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และการคงไว้ของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ไปเที่ยว และการยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นโดยนำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม อันหมายถึงประชาชนในท้องถิ่นต้องมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม

(3) กำหนดผังและรูปแบบของสาธารณูปโภคและการอำนวยความสะดวกที่ไม่ก่อผลกระทบทางภูมินิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ไม่เป็นที่แปลกปลอมเข้าไป) โดยใช้มาตรการเพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับของพื้นที่:

CC/การประเมินผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อม:EIA/ การประเมินผลกระทบต่องสังคม SIA/ การประเมินผลกระทบต่องสุขภาพ/HIA)

(4) จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของท้องถิ่น จังหวัดและภูมิภาค โดยสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจตลาดการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

(5) การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนการพัฒนาและหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน(ในธุรกิจท่องเที่ยวทั้ง 5 สาขา คือ ขนส่ง/ที่พัก/ร้านอาหาร/บริษัทนำเที่ยว และสินค้าของที่ระลึก) ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล โดยการฝึกอบรม การดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานสากล

(6) ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เมื่อกลุ่มผู้รับผิดชอบการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณฯ ได้รับมติจากชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้ว ต้องจัดการเขียนโครงการตามแผนบูรณาการ

2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism: CBT)¹

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดบริหารจัดการ (Community-based Tourism) ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ส่งเสริม การอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนในท้องถิ่น นอกจากนี้หากมองในด้านของการตลาดแล้วปรากฏว่าตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นกลุ่มเฉพาะ และบ่อยครั้งคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน”(Community-Based Tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Conservation Tourism) ได้ถูกนำมาใช้เป็นเพียงสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยว แต่ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น

สำหรับประเทศไทยแล้ว ตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 9 อาจกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศอย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็น

¹ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ข้อมูลออนไลน์ www.communitytourism.net วันที่ 24 สิงหาคม 2550.

อย่างมาก และหากพิจารณาถึงองค์ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการแล้ว พบว่าหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมทั้งผู้ประกอบการที่ให้การสนับสนุนและใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว กลับยังมีความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิดและหลักการ วิธีการ และกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น

จากความสำคัญดังกล่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้สนับสนุนให้เกิดการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยมุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว และไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

สินธุ์ สโรบล และคณะ (2546) ได้อธิบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเกิดจากกระแสท้องถิ่นนิยมที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่น เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 และมาตรา 56 ที่กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตาม มาตรา 78 รวมทั้งกระแสการเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นเพื่อทำการศึกษาพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนั้น ในมุมมองของ Sitikarn, B. (อ้างแล้ว) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) เป็นทางเลือกในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้มีบทบาทกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นด้านต่างๆ ทั้ง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นฐานหรือปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสมตลอดจนพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการและมีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน และการสรุปบทเรียน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ทั้งนี้ภาคที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจร่วมกันและการส่งเสริมเกื้อกูลกัน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและชุมชนเป็นสำคัญ

2.4 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐ ในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจ หน้าที่ใหม่ ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมือง ที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่รัฐมีขีดความสามารถ และทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองปัญหา ความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น รวมถึงความแตกต่างในด้านพื้นที่ วัฒนธรรมที่ต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

การกระจายอำนาจ เป็นการแยกหน่วยงานออกไปเป็นนิติบุคคล อิสระจากการบริหารส่วนกลาง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล มีการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมปกครองตนเองอย่างใกล้ชิดและมีอิสระในการดำเนินงานต่าง ๆ

เป้าหมายของการกระจายอำนาจอยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในกิจกรรมนั้น ๆ แต่ก็มีเป้าหมายที่แตกต่างกัน การแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาให้น้อยลงเพื่อจะลดเวลาให้กับงานที่มีความสำคัญมากขึ้น และให้องค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารงานในขณะเดียวกันที่รักษามาตรฐานในการดำเนินงานที่เป็นแผนเดียวกันไว้ การโอนอำนาจให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะตัดสินใจอย่างอิสระในกิจกรรมของท้องถิ่นตนเองด้วย และความรวดเร็วในการให้บริการที่ตรงกับปัญหาความต้องการของประชาชน

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น มีหลักการสำคัญ คือ

- 1) การกระจายบทบาท (Role) เช่น การปรับบทบาทขององค์กรภาครัฐจากลักษณะการควบคุม ตรวจสอบ ไปเป็นการส่งเสริมและการกำกับ
- 2) การกระจายภาระหน้าที่ (Function) เช่น พันธกิจใดของกระทรวง ทบวง กรมที่ควรกระจายอำนาจ
- 3) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ ได้แก่ การตัดสินใจเชิงนโยบาย การตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผน รวมทั้งการตัดสินใจ ซึ่งได้แก่ การตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร เช่น เงิน คน เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

โดยภารกิจภาครัฐตามลักษณะหรือรูปแบบของการกระจายอำนาจ จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) กิจกรรมที่ต้องทำ ซึ่งอาจจะเป็นไปในลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หรือมอบอำนาจหรือการแบ่งอำนาจ รวมทั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม

- 2) กิจกรรมที่อาจทำ ได้แก่ กิจกรรมในลักษณะ Contract-out ได้
- 3) กิจกรรมที่รัฐไม่ต้องทำ คือ มอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทน

การกระจายอำนาจดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้ในชุมชนท้องถิ่นที่มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีสิทธิอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น คือ มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นด้วยกฎเกณฑ์หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะชุมชนมีปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์การสังคม ผู้นำชุมชน การศึกษา และการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว กระบวนการสื่อสารถ่ายทอดและการพัฒนาย่อมเกิดขึ้น

สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน ทองทวี หงส์วิวัฒน์ (2527) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการพัฒนาความสามารถของประชาชนในชุมชนในการใช้ประโยชน์และการกระจายทรัพยากร รวมถึงการทำให้มีปัจจัยในการผลิตภายในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีพด้านเศรษฐกิจและสังคมตามความสามารถและความจำเป็นและในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ ตัดสินใจ ในฐานะเป็นสมาชิกสังคมซึ่งออกมาในรูปแบบของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2531) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนอาจตีกรอบได้แตกต่างกัน โดยที่แต่เดิมนั้นภาครัฐมักมองการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปของวัสดุ เงินและแรงงาน การร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติงาน แม้ว่าวัสดุ เงินและแรงงานจะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดก็ตาม และเน้นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้นั้นต้องร่วมศึกษา ร่วมคิดรูปแบบการพัฒนา ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน ร่วมตัดสินใจ และร่วมบริหารงาน รวมทั้งร่วมติดตามและประเมินผลที่เกิดจากการกระทำนั้น โดยการมีส่วนร่วมต้องยึดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ประชาชนเป็นหลักในการแก้ปัญหา รัฐและองค์กรเป็นตัวกระตุ้นหรือส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น
- 2) กิจกรรมต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน การแทรกซึมกิจกรรมจากภายนอกจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นการทำลายศักยภาพขาดความมั่นใจในตัวเอง
- 3) การกระจายและสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาการรับรู้ เพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหา

การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอันสมบูรณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ระบบความคิด ค่านิยมของชุมชน ตลอดจนมาตรฐานพฤติกรรมที่แตกต่างกันระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง

Sitikarn, B. (อ้างแล้ว) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นต้องประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในการยอมรับโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าจะทำให้เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว (Planning) ครอบคลุมทั้งแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งต้องประสานความต้องการของภาคที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืนร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดและประเทศ

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการ แรงงาน ทูทริพย์ และการประสานขอความร่วมมือจากภาคที่เกี่ยวข้อง

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว (Auditing) ว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการหรือไม่และอย่างไร

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว (Evaluation) เพื่อประเมินประสิทธิผลของการดำเนินการนั้นว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

6) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว (Problem Resolution) ทั้งนี้เพื่อภาคที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจร่วมกัน และการส่งเสริมเกื้อกูลกันในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

ทั้งนี้ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ในการเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่กระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของพื้นที่ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนทำหน้าที่หรือมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การดำเนินการ ตลอดจนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชน และมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง คอยส่งเสริม ผลักดันให้ชุมชนชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน

2.5 การจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การให้อำนาจแก่ อปท.ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง เป็นการแก้ไข ปัญหาความคล่องตัวของแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มักถูกกำหนดมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและสภาพความเท็จจริงของพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล จนนำไปสู่ความเสื่อมโทรม ขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งไม่เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอย่างแท้จริง เนื่องจากในปัจจุบันการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามภูมิภาคยังคงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง อาทิ กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมพัฒนาชุมชนและ กรมชลประทาน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานประชาสัมพันธ์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ อปท.ได้ร่วมวางแผนและบริหารจัดการ

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้อปท.ได้กำหนด อำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะให้อปท. ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งอำนาจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและการออก ระเบียบเพื่อใช้บังคับในพื้นที่ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจของตนเอง

คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี เป็นผู้ มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญระบุหน้าที่ มาตรา 289 อปท. ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาสีลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อปท.ย่อมมีอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ มี สาระสำคัญ ได้แก่

- 1) การจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน พื้นที่
- 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่นอกพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

โดยเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร มีหน้าที่ตามเทศบัญญัติ ในการดูแล บำรุงรักษา และพัฒนาการท่องเที่ยว คล้ายกับองค์การบริหารส่วนตำบลแต่เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่กว่า โดยการจัดการท่องเที่ยวของ อปท.เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติใน พื้นที่ขององค์กร ได้แก่

- การจัดการสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
- การรักษาความสะอาดเรียบร้อยในขอบเขตพื้นที่ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

- การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2526

นอกจากนี้ยังให้ขอบเขตแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ดังนี้

1) การสำรวจ ค้นหาและการก่อสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่

(1) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและ โบราณวัตถุ
- แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปกรรมวัฒนธรรมและประเพณี

(2) การสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่

- การบูรณะ ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว
- การจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เคยมีในอดีต
- การจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- การพัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- การพัฒนาแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

(3) แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบคมนาคม ระบบประปา ระบบระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย และระบบกำจัดขยะมูลฝอย
- การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลาย
- การจัดมหกรรม

(4) การจัดทำแผนงานในการดำเนินงานและการวางแผนออกแบบสิ่งก่อสร้าง

2) การวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

- (1) การกำหนดแนวทางการวางแผนการพัฒนา
- (2) การส่งเสริมการรวมตัวและจัดตั้งองค์กรร่วมกัน
- (3) กำหนดแผนการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
- (4) วางแผนร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) การบริหารจัดการด้านสวัสดิการและความปลอดภัย

- (1) ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย
- (2) ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในธรรมชาติ
- (3) ความปลอดภัยจากการหลงทาง

(4) ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ

ซึ่งกรอบการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งได้ 5 ภารกิจหลัก ที่อยู่ในศักยภาพขององค์กร และนอกเหนือจากข้อจำกัดของหน่วยงาน คือ

ภารกิจที่ 1 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

ภารกิจที่ 2 การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภารกิจที่ 3 การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ภารกิจที่ 4 การบริหารแหล่งท่องเที่ยว

ภารกิจที่ 5 การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของ อปท. จึงถูกกำหนดให้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่ประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

แต่อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการด้านงานพัฒนาการท่องเที่ยวของ อปท. มักมีอุปสรรคและข้อจำกัด ดังนี้

- 1) ความจำกัดของงบประมาณ เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ นอกเหนือจากค่าใช้จ้างและเงินเดือน รวมทั้งเบี้ยประชุมและเงินประจำตำแหน่งแล้ว มักถูกนำไปใช้เพื่อกิจการสาธารณูปโภคเพื่อประโยชน์สุขและความสะดวกสบายของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้รายได้ที่จัดสรรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ถูกจำกัด
- 2) ปัญหาด้านบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรอย่างมากต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งความเชี่ยวชาญระดับการศึกษา ความรู้ในหน้าที่การงาน ประสิทธิภาพ และการเสียสละเวลา
- 3) ด้านการประสานงาน กับหน่วยงานที่รับผิดชอบและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เช่น กรมป่าไม้ กรมชลประทาน เนื่องจากการไม่ทราบขอบข่ายอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถเห็นภาพบทบาทของหน่วยงานได้ชัดเจน
- 4) ขอบเขตอำนาจและภาระหน้าที่ ตามความเข้าใจและรับรู้ของบุคลากรในองค์กรที่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่ทราบว่าตนมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
- 5) อุปสรรคการออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เนื่องจากความซับซ้อนของระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล และการมีกฎหมายหลายฉบับที่มีผลบังคับใช้ในพื้นที่ แต่ต้องมีหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ
- 6) ปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะความขัดแย้งในกลุ่มผลประโยชน์ทั้งจากภายนอกและที่เกิดขึ้นภายในหมู่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยกันเองที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาศักยภาพของ อปท. นวพร แสงหนุ่ม (2544) ได้ทำการศึกษาถึงประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพอยู่ในเกณฑ์สูง และสรุปปัจจัยที่มีประสิทธิผลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ ด้านโครงสร้างระบบงาน บรรยากาศภายในองค์กร ขวัญและกำลังใจของบุคลากรและความโปร่งใส ด้านความสามารถในการบริหารงานของบุคลากร ด้านการจัดสรรงบประมาณ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน เช่นเดียวกับงานศึกษาของพจนารถ กริ่งไกร (2545) ที่ได้สรุปปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ อปท. ว่ารวมไปถึงการร่วมคิดวางแผนทาง การร่วมดำเนินการร่วมประสานงาน การร่วมรับประโยชน์และการร่วมติดตามประเมินผลของ อปท. ด้วย

ส่วนศักยภาพการบริหารจัดการของ อปท. โดยเฉพาะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มนัส สุวรรณ (2541) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) พบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพต้องเน้นการมีส่วนร่วมของของประชาชน โดยจะต้องมีการผสมผสานเข้ากับพื้นที่และการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งภาคเอกชนทั้งนี้ต้องกระจายอำนาจและบทบาทในการบริหารงานให้แก่องค์กรอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้นด้วย ซึ่งปัญหาที่พบของ อบต. และ สต. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว คือ ปัญหาด้านความเข้มแข็งขององค์กร ทัศนคติและความคิดเห็นขององค์กรที่แตกต่างกัน รวมถึงข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่น้อยลง นำไปสู่ข้อเสนอแนะด้านการจัดการองค์กรที่ต้องพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการแก่บุคลากรด้านการบริหารเพิ่มมากขึ้น และการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ มนัส สุวรรณ และคณะ (อ้างแล้ว) ได้เสนอแผนปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหาร ด้านการบริหารจัดการและด้านการตลาด ตลอดจนแนวทางตามแผนดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการ ให้เกิดผลประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ว่าท้องถิ่นจำเป็นต้องร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐที่รับผิดชอบเรื่องการท่องเที่ยวโดยตรง คือ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (สพท.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในฐานะที่เป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นผู้ประสานงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

โดยประสิทธิผลของการนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ วิทยา หอมเศรษฐี (2541) มองว่า จะต้องเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลทางการปฏิบัติ คือ ต้องมีความชัดเจนของวัตถุประสงค์ความพร้อมของการท่องเที่ยว ความเพียงพอของทรัพยากรการบริหาร ความรู้ความสามารถของบุคลากร

การประชาสัมพันธ์ กระบวนการติดต่อสื่อสารกับบุคลากร และปัจจัยทางสังคมซึ่งจะสามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่การพัฒนาที่เกิดขึ้น

สำหรับการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (2541) ได้ประเมินศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่าชุมชนมีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้ ปัจจัยที่กำหนดระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้แก่ การได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว การติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่นเดียวกับสงศรี วงษ์เวช(2545) มองว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังขาดหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาให้การสนับสนุน และอัญชลี รุ่งชัยยันต์(2545) ทำการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือล่องแม่น้ำปิง : กรณีศึกษาเส้นทางวัดชัยมงคล – วัดท่าหลุก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนอว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยรัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าเอกลักษณ์ในท้องถิ่นมาเป็นจุดขายเพิ่มความหลากหลายและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น จากนั้นยังได้มีแนวทางสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาให้มีความแตกต่างและความปลอดภัย มีฝ่ายการตลาดที่เชี่ยวชาญในการจัดจำหน่ายสินค้าและการประชาสัมพันธ์และจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถทางภาษา การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รวมทั้งต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตามสรวิสวัสดิ์ อาสาสรรพกิจ (2543) ได้ทำการศึกษาเพื่อความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน มีความเห็นที่แตกต่างกันว่า การพัฒนาความพร้อมของการเที่ยวของภาคเหนือยังไม่เข้มข้นมากนักเมื่อเทียบกับแนวคิดของนักวิชาการสิ่งแวดล้อม แนวคิดขององค์กรพัฒนาเอกชนทางด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมและหลักเกณฑ์ความพร้อมสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ปัจจุบันของการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในขณะนั้น ทั้งนี้แนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน สงศรี วงษ์เวช (อ้างแล้ว) ได้เสนอแนวทาง ได้แก่ การจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่ดี การประชาสัมพันธ์ การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้น

โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกให้เกิดความยั่งยืน พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น (อ้างแล้ว) ได้ศึกษาตลอดลำน้ำตั้งแต่จังหวัดเชียงใหม่ จนถึงจังหวัดเชียงราย และเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ได้แก่ การพัฒนาการอำนวยความสะดวกพื้นฐาน การบริการข้อมูลข่าวสารและการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และควรที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งอยู่ในระยะเริ่มจัดตั้ง รวมทั้งการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน ในประเด็นการบริหารจัดการทั่วไปไม่ครอบคลุมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกั้นนั้น พบว่าเป็นการศึกษาที่ดำเนินการในช่วงก่อนการจัดตั้ง อปท. จึงเป็นการวิเคราะห์โดยภาพรวมเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่ ทำให้ขาดมุมมองขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งจัดตั้งขึ้นภายหลัง ที่ถูกกำหนดให้มีบทบาทในการพัฒนาและบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาบทบาทของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประสิทธิผลของการพัฒนาในที่สุด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก โดยดำเนินการศึกษา ดังนี้

3.1 ข้อมูลการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมโดยเครื่องมือซึ่งคณะผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ที่มุ่งให้กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอสถานการณ์การท่องเที่ยว บทบาทและศักยภาพของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus groups) การจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal) กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) การใช้แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก และแบบประเมินความพร้อมของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลซึ่งเก็บรวบรวมจากตำรา ผลงานทางวิชาการ ผลงานการวิจัย ตลอดจนเอกสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยอาศัยการค้นคว้าจากห้องสมุด และเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและดอยฮาง ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วน โยธา และพนักงานส่วนการศึกษา รวมถึงผู้มีตำแหน่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประธานแม่บ้าน ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ใน อปท. มาแล้ว อย่างน้อย 4 ปี โดยผู้ศึกษาได้ส่งแบบประเมินศักยภาพและความพร้อมของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก แก่พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและดอยฮางทุกคน จำนวน 157 ชุด แบ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว 112 ชุด องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง 45 ชุด แต่ได้รับแบบประเมินกลับจำนวน 98 ชุด จำแนกเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว จำนวน 54 ชุด (48%) และ องค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง จำนวน 44 ชุด (98%)

2) ชุมชน ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกลุ่มประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ มัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ศึกษา ที่สมัครใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ราย จากจำนวนประชากรตำบล แม่ยาวและคอยฮาง ทั้งสิ้น 24,011 คน² โดยใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane กำหนด ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \quad n &= \frac{N}{1 + N e^2} \\ n &= \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{จำนวนประชากรทั้งหมด} \\ e &= \text{ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้} = 0.05 \\ \text{การแทนค่าคือ} \quad n &= \frac{24,011}{1 + 24,011 \times (0.05)^2} \\ n &= 399.98 \\ &\approx 400 \text{ ราย} \end{aligned}$$

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงคัดเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นจำนวน 400 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) แบบสัมภาษณ์ ในประเด็นปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก (ภาคผนวกที่ 1) โดยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการในกลุ่มภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชน โครงสร้างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

2) การจัดกิจกรรมประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย และกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (ภาคผนวกที่ 2) เพื่อทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน บทบาทและความพร้อมของ อปท.ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

² ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) สำนักงานทะเบียน อ.เมือง จ.เชียงราย , 2550

3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ใช้ตลอดกระบวนการศึกษา

4) แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก (ภาคผนวกที่ 3) ครอบคลุมประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ความต้องการต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก ด้าน (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และ (4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

5) แบบประเมินความพร้อมของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย (ภาคผนวกที่ 4) ครอบคลุมความพร้อมในการพัฒนาด้าน (1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และ (4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3.4 วิธีสร้างเครื่องมือ

คณะผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) พิจารณากรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2) กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อนำมาจัดทำแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและแบบประเมินความพร้อมของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

3) ออกแบบลักษณะคำถามและคำตอบ รวมทั้งกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบความพร้อมของ อปท.ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

3.5 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

คณะผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำไปทดสอบ (Pre-test) เก็บข้อมูลในกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรศึกษา ทั้งในด้านลักษณะประชากรและลักษณะพื้นที่ ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เลือกทดสอบเครื่องมือในแหล่งท่องเที่ยวในตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน ประเภทย่อย 20 ชุด และได้ทำการตรวจสอบเครื่องมือ 2 ลักษณะ คือ การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพและความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก นำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีกระบวนการจัดการดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยว มีการกำหนดรหัสคำตอบไว้ 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด	=	1
น้อย	=	2
ปานกลาง	=	3
มาก	=	4
มากที่สุด	=	5

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าตัวกลางเลขคณิต (Mean) อัตราส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยการแปลผลข้อมูลใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต ซึ่งแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผลไว้ 5 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนน	1 – 1.80	=	มีปัญหาน้อยที่สุด
ช่วงคะแนน	1.81 – 2.60	=	มีปัญหาน้อย
ช่วงคะแนน	2.61 – 3.40	=	มีปัญหাপานกลาง
ช่วงคะแนน	3.41 – 4.20	=	มีปัญหามาก
ช่วงคะแนน	4.21 – 5.00	=	มีปัญหามากที่สุด

ส่วนที่ 2 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก กำหนดรหัสคำตอบไว้ 3 ระดับ ดังนี้

ไม่ต้องการ	=	1
ต้องการ	=	2
ต้องการอย่างยิ่ง	=	3

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าตัวกลางเลขคณิต และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยการแปลผลข้อมูลใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต โดยแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผลไว้ 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนน	1.000-1.660	=	ไม่ต้องการ
ช่วงคะแนน	1.661-2.321	=	ต้องการ
ช่วงคะแนน	2.322-2.982	=	ต้องการอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา และสรุปประเด็นความคิดเห็นตามความถี่ของข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

3) ข้อมูลจากแบบประเมินความพร้อมของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีกระบวนการจัดการดังนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ลักษณะคำถามให้เลือกตอบ และ กำหนดรหัสไว้ คือ 1 = ตอบคำถามถูกต้อง และ 0 = ตอบคำถามไม่ถูกต้อง วิเคราะห์และอธิบายผลโดยร้อยละ (Percentage) โดยกำหนดเกณฑ์การวัดความรู้ ดังนี้

ร้อยละ 50 – 60	=	พอใช้
ร้อยละ 61 – 70	=	ปานกลาง
ร้อยละ 71 – 80	=	ดี
ร้อยละ 81 – 90	=	ดีมาก
ร้อยละ 91 – 100	=	ดีเยี่ยม

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของ อปท. ในสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก กำหนดรหัสคำตอบไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1	=	ไม่มีความพร้อมจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมจากหน่วยงานอื่น
2	=	มีความพร้อมโดยต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง
3	=	มีความพร้อมดำเนินการด้วยตนเอง

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าตัวกลางเลขคณิต และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยการแปลผลข้อมูลใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต ซึ่งแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผลไว้ 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนน	1.000-1.660	=	ไม่มีความพร้อมจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมจากหน่วยงานอื่น
ช่วงคะแนน	1.661-2.321	=	มีความพร้อมโดยต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
ช่วงคะแนน	2.322-2.982	=	มีความพร้อมดำเนินการด้วยตนเอง

ส่วนที่ 3 ข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก กำหนดรหัสคำตอบไว้ 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด	=	1
น้อย	=	2
ปานกลาง	=	3
มาก	=	4
มากที่สุด	=	5

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าตัวกลางเลขคณิต ค่าอัตราส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถ่วงน้ำหนักคะแนน โดยการแปลผลข้อมูลใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นแนวทางเทียบผลการวิเคราะห์ค่าตัวกลางเลขคณิต ซึ่งแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผลไว้ 5 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนน	1 – 1.80	=	มีข้อจำกัดน้อยที่สุด
ช่วงคะแนน	1.81–2.60	=	มีข้อจำกัดน้อย
ช่วงคะแนน	2.61 - 3.40	=	มีข้อจำกัดปานกลาง
ช่วงคะแนน	3.41 - 4.20	=	มีข้อจำกัดมาก
ช่วงคะแนน	4.21 - 5.00	=	มีข้อจำกัดมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา และสรุปประเด็นความคิดเห็นตามความถี่ของข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกบ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชน ต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และ ศึกษาศักยภาพของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกบ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกบ แบบประเมินความพร้อมของ อปท. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกบ และการระดมสมองของภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อหาจุดอ่อน/จุดแข็งของชุมชนในประเด็นที่ศึกษา มาตรวจสอบเปรียบเทียบกันเพื่อประมวลผลการศึกษาพบว่าผลการศึกษา มีความสอดคล้องกัน เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกบต่อไป ผลการศึกษานำเสนอตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

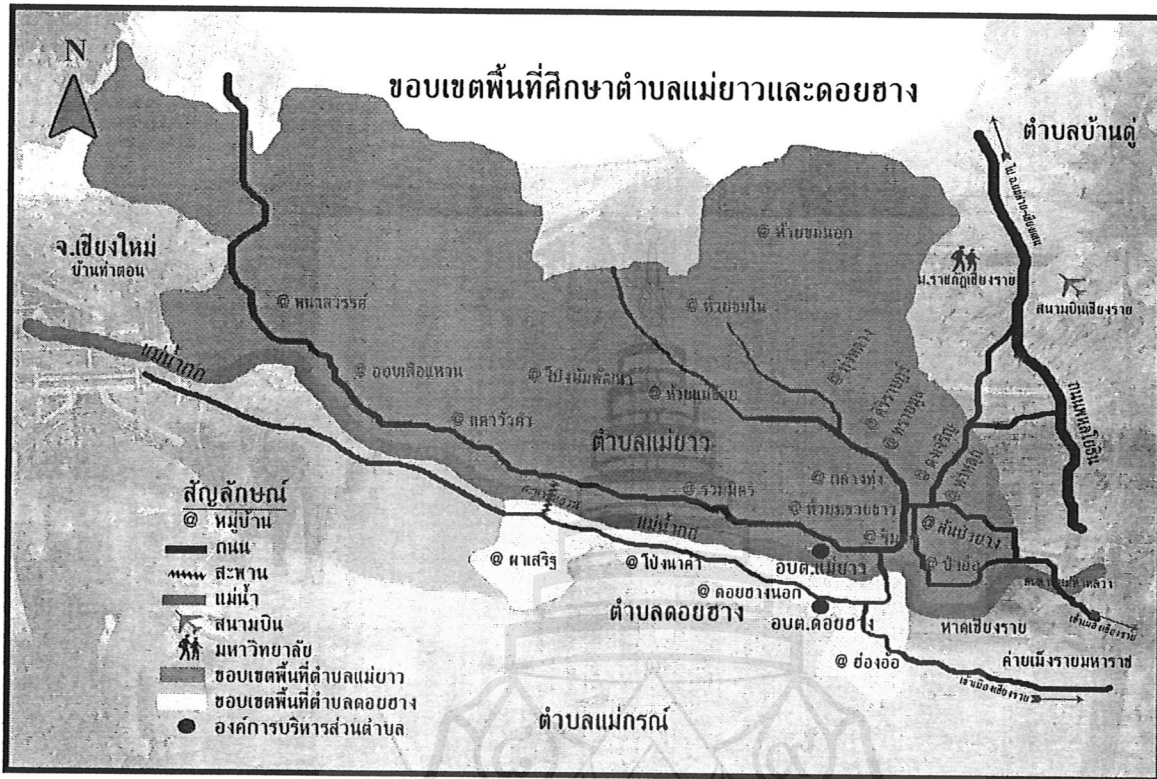
4.1 บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกบ

4.1.1 บริบทของพื้นที่ศึกษา

ลุ่มน้ำกบอยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย เป็นลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำโขง ที่เกิดจากต้นน้ำทางทิศเหนือเมืองกบ รัฐเชียงตุง ประเทศสหภาพพม่า ลำน้ำไหล ผ่านเมืองกบและเมืองสาตเข้าเขตแดนประเทศไทยที่ช่องน้ำแม่ก อำเภอมะออย จังหวัดเชียงใหม่ และไหลไปทางทิศตะวันออกผ่านอำเภอมะออยแล้วเข้าเขตจังหวัดเชียงราย ผ่านอำเภอมะจันและอำเภอเมืองโดยไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอ เชียงแสนและไหลลงแม่น้ำโขงขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 7,895 ตารางกิโลเมตร โดยมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงโดยรอบ ตอนกลางของลุ่มน้ำเป็นที่ค่อนข้างราบสลับกับเทือกเขา มีแม่น้ำกบเป็นน้ำหลัก และมีที่ราบลุ่มน้ำตลอด 2 ฝั่ง ทั้งนี้ ชุมชนลุ่มน้ำกบ มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญ รวมทั้งมีความหลากหลายทางชีวภาพและทางชาติพันธุ์สูง (ระบบออนไลน์ www.kromchol.rid.go.th วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2551)

พื้นที่ศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 22 หมู่บ้าน โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ 2 ตำบล คือ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว จำนวน 18 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยขมิ้น บ้านรวมมิตร บ้านห้วยทรายขาว บ้านริมกก บ้านป่าอ้อ บ้านสันป่ายาง บ้านกลางทุ่ง บ้านทรายมูล บ้านทุ่งหลวง บ้านห้วยขมิ้นนอก บ้านแคววัวคำ บ้านออบเสือเหวน บ้านศิริราษฎร์ บ้านท่าหลุก บ้านห้วยแม่ซ้าย บ้านดงเจริญ บ้านโป่งคัมพัฒนาและ

บ้านพนาสวรรค์ และในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคอยช้าง จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านฮ่องฮ้อ บ้านคอยชางนอก บ้านโป่งนาคำ และบ้านผาเสริฐ ดังแผนที่ 4.1

แผนที่ 4.1 แผนที่แสดงกลุ่มน้ำกอกและขอบเขตพื้นที่ศึกษา

1) สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

พื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว และคอยช้าง มีเขตแดนติดต่อกัน โดยตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำกอก ซึ่งในอดีตเป็นพื้นที่การปกครองเดียวกัน แต่เนื่องจากมีปัญหาการคมนาคม ที่ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ จึงมีนโยบายแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 แห่งดังกล่าว ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองเชียงราย ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน

ทิศใต้ ติดตำบลคอยช้าง และตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง

ทิศตะวันออก ติดเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลคอยช้าง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดตำบลแม่ยาว โดยแนวเขตเริ่มจากห้วยแก่งหลวง ไปทางทิศตะวันออกตามร่องน้ำลี้กล้าน้ำแม่กกล้นสุดที่ห้วยบ้านตาด

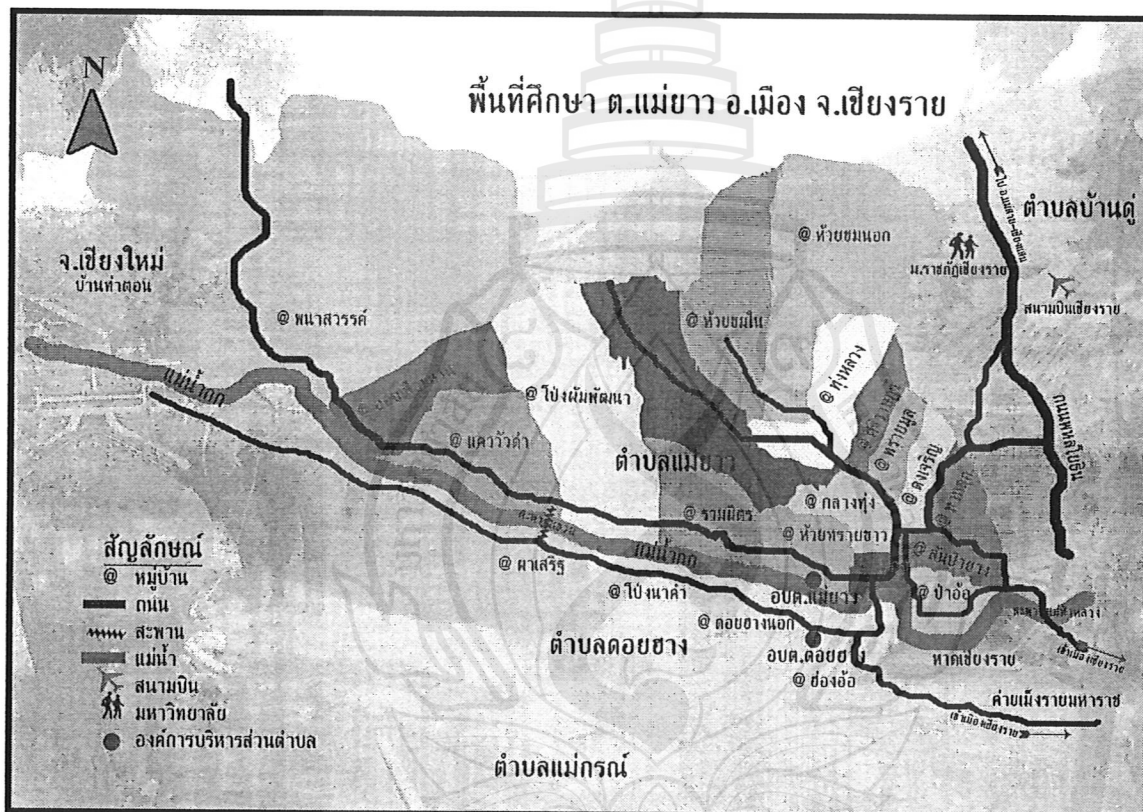
ทิศใต้ ติดตำบลป่าอ้อคอนชัยและตำบลแม่กรณ์ เริ่มจากแยกถนนในหมู่บ้านไปตำบลป่าอ้อคอนชัย ทางทิศตะวันตกตามเส้นทางภายในหมู่บ้านผ่านสันเขาคอยช้าง

สันเขาคอยแม่กรณ์ สันเขาคอยตาแก้ว และทิศตะวันตกเฉียงใต้ สันสุดที่คอยแม่กรณ์

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลรอบเวียง เริ่มจากสภห้วยบ้านตาก ตำบลรอบเวียง ไปทางทิศใต้ตามถนนในหมู่บ้าน

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลห้วยชมภู เริ่มต้นที่สันคอยแม่กรณ์ไปทางทิศเหนือตาห้วยปลาขอและสันเขา สันสุดที่ห้วยแก่งหลวง

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบระหว่างภูเขา สลับกับภูเขาสูง ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ประมาณ 273.70 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 171,060.04 ไร่ ดังแผนที่ 4.2

แผนที่ 4.2 อาณาเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว (หมู่ที่ 1-18)

พื้นที่ศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอยช้าง ตั้งอยู่ในบริเวณทิศใต้ของแม่น้ำกก ห่างจากตัวอำเภอเมืองเชียงราย เป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร มีสภาพพื้นที่ร้อยละ 80 เป็นภูเขาสูง ในระดับ 500 - 1,200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ที่เหลือเป็นพื้นที่ราบลุ่มติดลำน้ำกกและที่ราบตามแนวเชิงเขา มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 91 ตารางกิโลเมตร หรือ 56,875 ไร่ (แผนที่ 4.3)

แผนที่ 4.3 อาณาเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอยช้าง

สภาพอากาศของกลุ่มน้ำกกมีลักษณะเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 25 องศาเซลเซียส แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 39 องศาเซลเซียส ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นฤดูฝน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส และมีฝนตกชุกที่สุดระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือนกันยายน และฤดูหนาวเริ่มเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 15-20 องศาเซลเซียส (www.maeyaomail.com วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2551)

การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ศึกษา สามารถใช้เส้นทางทั้งทางบกและทางน้ำ การคมนาคมสายหลักมีสภาพเป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ตึกตลอดสาย มีความสะดวก รถทุกชนิดสามารถเข้าถึง การเดินทางทางบกมี 4 เส้นทาง ได้แก่

เส้นทางที่ 1 เส้นทาง ทราชมูล - ห้วยชม เข้าสู่ตำบลแม่ยาวและตำบลคอยช้าง ตามลำดับ

เส้นทางที่ 2 เส้นทางบ้านน้ำลาด - ห้วยชม จากตัวเมืองผ่านสะพานแม่ฟ้าหลวง และผ่านบ้านน้ำลาด เข้าสู่ตำบลแม่ยาวและตำบลคอยช้าง ตามลำดับ

เส้นทางที่ 3 จากตัวเมืองผ่านแยกเด่นห้าและไร่แม่ฟ้าหลวง ผ่านเรือนจำกลางจังหวัดเชียงราย ข้ามสะพานเม้งราย เข้าสู่ตำบลคอยช้างและตำบลแม่ยาว ตามลำดับ

เส้นทางที่ 4 เส้นทางบ้านน้ำลัด – ป่าอ้อ ผ่านถ้ำคู่ปู่ เข้าถึงตำบลแม่ยาวและตำบลคอยฮางตามลำดับ

การคมนาคมทางน้ำ โดยทางเรือหางยาว ท่าเรือตั้งอยู่ที่สะพานแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีเรือหางยาวให้บริการ ทั้งแบบเหมาลำและตามคิว ล่องมาทางแม่น้ำกก³

2) เศรษฐกิจและการปกครอง

ประชากรในชุมชนกลุ่มน้ำกกส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ทำไร่นาสวนผสม ส่วนเวลาว่างจากฤดูทำการเกษตรก็จะประกอบอาชีพหาของป่า และ ค้าขาย ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การบริการและรับจ้างทั่วไป รวมทั้งงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริการนำเที่ยว บริการห้องพัก/บ้านพัก รถเช่า/โดยสาร เป็นต้น

การปกครองในพื้นที่แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การปกครองโดยผู้นำที่เป็นตัวแทนของรัฐ ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ซึ่งมีอยู่ในทุกหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านและตำบล รวมทั้งเป็นผู้ประสานระหว่างนโยบายของรัฐจากหน่วยงานอำเภอและจังหวัดไปสู่การปฏิบัติในชุมชน โดยมีตำรวบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนหน่วยงานรัฐแต่ละด้าน เป็นผู้ช่วยงานปกครองด้านใดด้านหนึ่งในชุมชน การปกครองในระดับท้องถิ่นมีลักษณะเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดความเจริญ อำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและการบริหารให้แก่ชาวบ้าน ในรูปของ อบต. ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าร่วมบริหารจัดการท้องถิ่น ในพื้นที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว มีขอบเขตหน้าที่ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ยาว ตาม พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก (ขั้นที่ 4) มีสมาชิกสภาทั้งหมด 36 คน มีเขตการปกครองทั้งหมด 18 หมู่บ้าน และมีบ้านบริวารอีกประมาณ 37 กลุ่มบ้าน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก (ขั้นที่ 5) จัดการดูแลพื้นที่ 8 หมู่บ้าน

การบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประกอบด้วย

- (1) การบริการไฟฟ้า ยังไม่สามารถบริการได้ทั่วถึง โดยเฉพาะในหมู่บ้านบริวาร ห่างไกลในเขตภูเขา โดยคิดเป็นร้อยละ 5
- (2) ระบบการสื่อสารด้วยวิทยุสื่อสาร ตามคลื่นความถี่หลักของอำเภอเมืองเชียงราย เป็นที่รู้จักในนาม “ปางช้าง” และช่องความถี่รองของตำบลแม่ยาว ซึ่งรู้จักในนาม “ศูนย์อัสวิน”

³ สำหรับการคมนาคมภายในพื้นที่ มีลักษณะเป็นทั้งถนนลาดยางและถนนคอนกรีต แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะบนพื้นที่สูงห่างไกลซึ่งเป็นพื้นที่นอกเขตพื้นที่ศึกษา ความเจริญยังมีสภาพถนนเป็นถนนดินลูกรัง พื้นที่ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการคมนาคมโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

- (3) การบริการน้ำประปาหมู่บ้าน ซึ่งให้บริการได้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน
- (4) ระบบเสียงตามสายทุกหมู่บ้านและระบบเสียงตามสายอัตโนมัติของตำบลแม่ยาว
- (5) การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีสถานีตำรวจ จุดตรวจและศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

3) สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ลุ่มน้ำกกเป็นที่ราบลุ่มสลับเทือกเขาสูง มีการตั้งถิ่นฐานของชนชาติต่างๆ อยู่ปะปนกันระหว่างชาวพื้นราบหรือคนเมือง และชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ เผ่าลาหู่ อาข่า เย้า จีนฮ่อและกระเหรี่ยง โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และนับถือผีตามความเชื่อดั้งเดิมของชนเผ่า ตามลำดับ ทำให้มีศาสนสถานปรากฏให้เห็นได้ทั้งวัด สำนักสงฆ์และโบสถ์ในพื้นที่ ซึ่งยังส่งผลให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี ที่ถูกนำมาใช้เป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์น้ำดำพระ งานประเพณีโล้ชิงช้าของชาวอาข่า งานประเพณีปีไหม หรือประเพณีกินวอของชาวลาหู่ ส่วนทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ และแหล่งน้ำ เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติและเป็นพื้นที่ต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีพื้นที่ป่าและการเกษตรถึงร้อยละ 99.21 และแหล่งน้ำธรรมชาติ ประเภทลำน้ำ ลำห้วย บึง และหนองน้ำจำนวนมาก

4.1.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำกก มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณีของหลายชนเผ่าที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จึงเดินทางได้สะดวก และยัง ทำให้พื้นที่ดังกล่าวถูกจัดเป็นพื้นที่นำร่องด้านการท่องเที่ยว ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย ที่ใช้ความโดดเด่นทางธรรมชาติมาเป็นจุดขาย และดึงดูดนักท่องเที่ยว ในปัจจุบัน อปท.ที่ดูแลพื้นที่ได้ให้การสนับสนุน จนทำให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้จำนวนในพื้นที่

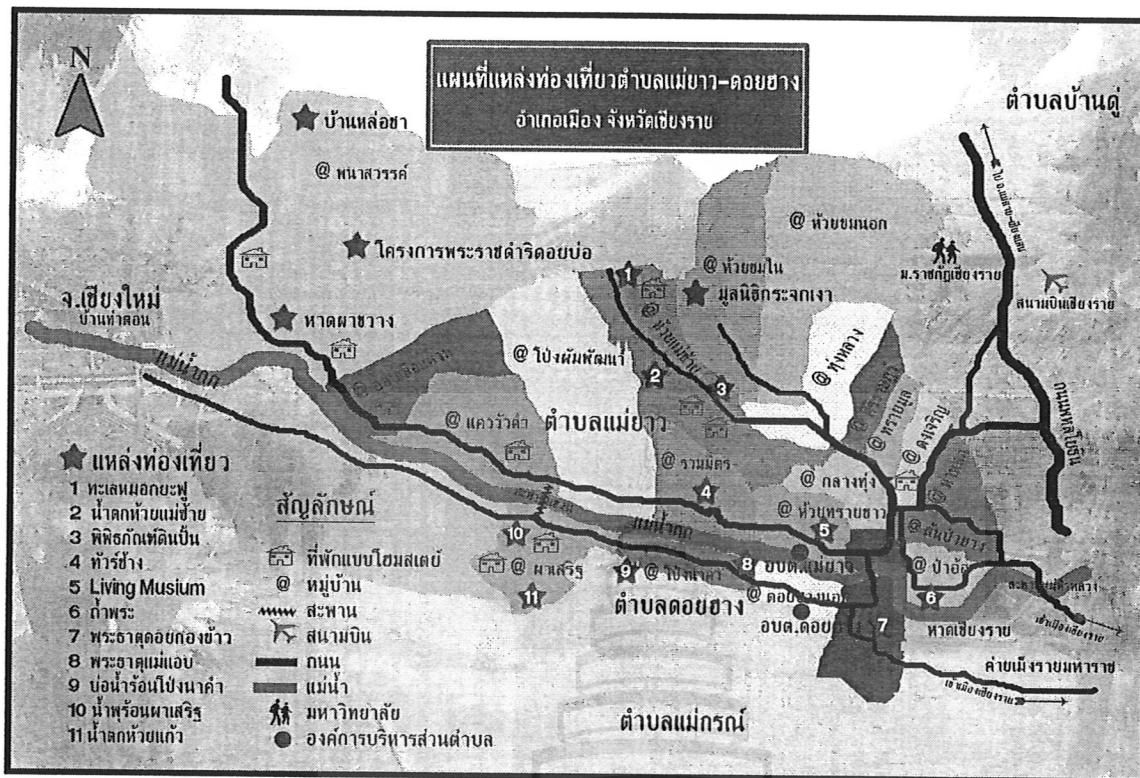
นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นชาวต่างชาติที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบของการล่องแพ นั่งช้างและเดินป่า นักท่องเที่ยวมักเดินทางเข้าไปยังพื้นที่โดยการล่องแพมาตามแม่น้ำกก และขึ้นฝั่งในตำบลแม่ยาว ซึ่งอาจจะร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ และหากไม่ร่วมกิจกรรมอื่น บริษัทนำเที่ยวจะนำรถเข้ามารับเพื่อพาเข้าไปพักแรมในตัวเมืองเชียงราย นอกจากนั้นมีนักท่องเที่ยวที่ชอบผจญภัยหรือ Back-Packer ที่ส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตัวเอง โดยหารถโดยสารรับจ้างในเมืองเชียงราย เพื่อเข้าไปชมทัศนียภาพหรือทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเข้าพักในที่พักแบบโฮมสเตย์ การเดินป่าโดยใช้

มักคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่เข้าไปท่องเที่ยวในลักษณะไปเช้า-เย็นกลับ ด้วยรถส่วนตัว เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง

การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากความพยายามของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล แม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลอยาง ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารจัดการพื้นที่ในระดับท้องถิ่นโดยตรง นอกจากนี้ยังมี องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ในพื้นที่ ได้แก่ มูลนิธิกระจกเงา เป็นต้น ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของตนเอง แทนการถูกใช้เป็นสินค้าท่องเที่ยวของผู้ประกอบการภายนอกเพียงอย่างเดียว ณ ปัจจุบันการดำเนินการของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร และในภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยว ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ยังอยู่ภายใต้ความสามารถในการบริหารจัดการของภาคเอกชนและบุคคลภายนอกที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ อย่างไรก็ตามสถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้แยกอธิบายตามกลุ่มพื้นที่พื้นที่ศึกษาดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวในตำบลแม่ยาว

ตำบลแม่ยาวประกอบด้วย 18 หมู่บ้านคือบ้านห้วยขมิ้น บ้านรวมมิตร บ้านห้วยทรายขาว บ้านริมกก บ้านป่าอ้อ บ้านสันป่ายาง บ้านกลางทุ่ง บ้านทรายมูล บ้านทุ่งหลวง บ้านห้วยขมนอก บ้านแคววัวคำ บ้านอบบเสื่อแหวน บ้านศิริราษฎร์ บ้านห้วยแม่ซ้าย บ้านท่าหลุก บ้านคงเจริญ บ้านโป่งผิมพัฒนาและบ้านพนาสวรรค์ แต่มีจำนวนเพียง 11 หมู่บ้านที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีศักยภาพของการท่องเที่ยวและระดับของการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนี้

แผนที่ 4.4 แหล่งท่องเที่ยวตำบลแม่ยาว-ดอยฮาง

(1) หมู่ที่ 1 บ้านห้วยขมิ้น เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ที่ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลชนเผ่า ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน การดำรงชีวิตและความเชื่อมโยงระหว่างชนเผ่าและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมการสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและอัตลักษณ์ของชนเผ่าเป็นต้นทุนการท่องเที่ยว ได้แก่ การศึกษาวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การศึกษาธรรมชาติและการเล่นกีฬา นอกจากนี้ บ้านห้วยขมิ้นยังเป็นที่ตั้งของศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวของมูลนิธิกระจกเงา ที่ดำเนินการประสานการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชาวบ้านมีส่วนร่วมเฉพาะในส่วนของการผลิตสินค้าหัตถกรรมชนเผ่าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

(2) หมู่ที่ 2 บ้านรวมมิตร หรือที่นักท่องเที่ยวรู้จักในชื่อ แหล่งท่องเที่ยวกระเหรี่ยงรวมมิตร เนื่องจากมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ทั้งสิ้น 9 เผ่า ได้แก่ กระเหรี่ยง อาข่า เข้า แม่ั่ว ม้ง เมือง ไทยใหญ่ ลีซอ และมูเซอ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามอัตลักษณ์ วัฒนธรรมและประเพณี ทำให้เกิดความสนใจในหมู่นักท่องเที่ยว และการพัฒนาอาชีพได้จากหัตถกรรมชนเผ่า ในรูปของหัตถกรรมครัวเรือน เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจะเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และวัฒนธรรมชนเผ่ามาผสมผสานกัน ได้แก่ การล่องแพ ล่องแม่น้ำกก และการนั่งเรือชมวิถีชีวิตของชนเผ่าริมฝั่งแม่น้ำ รวมทั้งการนั่งช้างและนั่งเกวียน

โดยกิจกรรมทัวร์ช้าง ถือเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวหลักของชุมชน อันเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านที่มีช้างครอบครองและก่อตั้งเป็นชมรมทัวร์ช้าง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งบริหารงานในรูปคณะกรรมการคอยกำกับดูแล ธุรกิจทัวร์ช้างจึงส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนเป็นอย่างมาก โดยในปัจจุบันมีช้างจำนวน 35 เชือก ท่าเทียบช้างนั่งช้างติดกับแม่น้ำกกที่สามารถนั่งช้างเที่ยวชมบริเวณหมู่บ้าน เพื่อ ชมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชนเผ่าต่าง ๆ เช่น กระเหรี่ยง ลาหู่ อาข่า ตลอดจนซื้อของที่ระลึก ของฝากที่ทำด้วยฝีมือของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่มีไว้บริการอย่างหลากหลาย นอกจากนี้ยังสามารถนั่งช้างทัวร์ป่าไปยังน้ำตกห้วยแม่ซ้าย ชมความงดงามของธรรมชาติผ่านหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น อาข่า ลาหู่ เย้า กระเหรี่ยง

(3) หมู่ที่ 3 บ้านห้วยน้ำริน เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า ที่มีอาชีพทำนาของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เป็นอาชีพเสริมหลังจากฤดูการเกษตร โดยเฉพาะเครื่องเงินเครื่องประดับ อาข่า ซึ่งเปิดรับนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติมาเยี่ยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอวัฒนธรรมชนเผ่า ได้แก่ การจัดลานกิจกรรมการเล่นของชนเผ่า การเปิดร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกของชนเผ่า การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชีวิตบ้านห้วยน้ำริน(Living Museum) ของชาวลาหู่ซึ่งช่วยส่งเสริมและผลักดันให้ชาวบ้านให้ความสนใจอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของตนเพื่อถ่ายทอดสู่ลูกหลาน

(4) หมู่ที่ 5 บ้านป่าอ้อ เป็นหมู่บ้านชาวไทยลื้อนนา ที่ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยวจากชุมชนชาวไทยภูเขาเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำกกเช่นกัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวได้พยายามพัฒนาหมู่บ้านป่าอ้อ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆ โดยการประชาสัมพันธ์ ดึงดูดป้ายบอกทางที่เชื่อมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมทั้งอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ บ้านป่าอ้อยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของตำบลในอนาคต ได้แก่ โบราณสถานถ้ำพระ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปหลายองค์ และประกอบไปด้วยหินงอกหินย้อย รวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของค้างคาว โดยบริเวณเดียวกันมีถ้ำอีก 3 แห่ง ได้แก่ ถ้ำช้างลี้ด ถ้ำลมและถ้ำหาวย ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้ให้เป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญแล้ว

(5) หมู่ที่ 7 บ้านกลางทุ่ง หมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ที่เป็นทางผ่านของเส้นทางไปยังจุดท่องเที่ยวหลัก ที่มีนักท่องเที่ยวแวะเที่ยวชมธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทำให้ชุมชนมีความพยายามที่จะพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ โดยการพัฒนาเส้นทางและปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวแวะพักใช้เวลาในหมู่บ้าน ซึ่งมีจุดเด่นที่วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชนเผ่า ที่ยังคงลักษณะดั้งเดิม

(6) หมู่ที่ 11 บ้านห้วยแม่ซ้าย เป็นหมู่บ้านหลักของตำบลแม่ยาว ที่มีลักษณะเป็นที่ราบระหว่างหุบเขาและมีเขาสูงล้อมรอบ ที่ส่วนใหญ่ทับซ้อนกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและมีลำห้วยแม่ซ้ายเป็นแม่น้ำหลักหล่อเลี้ยงชุมชนในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 3 ชนเผ่า ได้แก่ เผ่าเมี่ยน เผ่าอาข่า และเผ่าลาหู่ โดยมีบ้านบริวาร 7 หมู่บ้าน ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นประจำ คือ บ้านอาจำ บ้านอาผาพัฒนา บ้านจะแล บ้านยะฟู บ้านอาค และบ้านจะแลสวนป่า

โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา และโดยเฉพาะช่วง พ.ศ.2534-2539 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยการล่องแพมาจากบ้านท่าตอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นฝั่งที่บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร จากนั้นจะนั่งช้างมายังบ้านห้วยแม่ซ้าย เพื่อชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชนเผ่าต่างๆ ทิวป่าและพักโฮมสเตย์ของชุมชน ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวเด่นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและมีชื่อเสียงของบ้านห้วยแม่ซ้าย ได้แก่ น้ำตกห้วยแม่ซ้าย ซึ่งชุมชนได้ใช้เป็นจุดท่องเที่ยวตามเส้นทาง การนั่งช้าง และการเดินป่า

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมบ้านจะแล เป็นพิพิธภัณฑ์ ที่สร้างขึ้นโดยมูลนิธิกระจกเงาร่วมกับชาวบ้าน จากการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ อาทิ มูลนิธิรีโอคีย์เฟลเดอร์/องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว/สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 2 และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ เพื่อจัดแสดงสิ่งของ เครื่องใช้ที่ได้รับบริจาคและเรียไ้จากชาวบ้าน โดยมีการบริหารจัดการชุมชน และ ทะเลหมอกยะฟู ซึ่งเป็นทิวทัศน์ตามสภาพภูมิประเทศแบบภูเขาสูงที่สวยงาม สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,345 เมตร บนเทือกเขาคอยบ่อ ซึ่งเป็นจุดชมวิวในลักษณะเป็นลานกว้าง ที่มีกล้วยไม้ดอกก่อตัวที่หุบเขาเบื้องล่าง ประกอบกับการจัดโฮมสเตย์โดยชุมชน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัย

นอกจากนั้นบ้านห้วยแม่ซ้ายยังเป็นที่ตั้งของสวนป่าแม่ยาว-แม่ซ้าย สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าเชียงราย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติคอยบ่อ ซึ่งมีการบริการบ้านพัก ไว้บริการนักท่องเที่ยวพร้อมกิจกรรมรอบกองไฟ และร้านจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมชนเผ่าของชุมชน ที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เช่น ผ้าปักชนเผ่าต่าง ๆ หมวก เครื่องประดับ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ที่ได้รับการฝึกอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว โดยในปัจจุบันชุมชนบ้านห้วยแม่ซ้ายต่างมีบทบาทในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งในด้านการบริการที่พัก การจัดการพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และเฝ้าระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

(7) หมู่ที่ 12 บ้านแคววัวคำ เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวเขาหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ เผ่ากะเหรี่ยง (ป่าเกอญอ) อาข่า และไทยใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านรวมมิตร และยึดอาชีพการเกษตร โดยมีสภาพเป็นพื้นที่ราบริมแม่น้ำ ในเขตอุทยานลำน้ำกก ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนที่สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ ซึ่งมีบริการเช่าเหมาคัน 1000 บาท/วัน แต่ถนนบางช่วงยังมีสภาพเป็นทางลูกรัง

ทำให้มีความยากลำบากในช่วงฝน นอกจากนั้นสามารถเดินทาง โดยเรือล่องลำน้ำกก ทำตอน-เชียงราย ในอัตราค่าบริการ 2,000 บาท/ลำ/วัน ที่ใช้ได้ตลอดทั้งปี

สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่มีทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้แนะนำ และการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมการแสดงของชนกะเหรี่ยง เช่น รำดาบ ฟ้อนรำ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเมื่อเทียบกับ พ.ศ. 2534 เนื่องจากมีบริการทัวร์ช้างบ้านกะเหรี่ยงรวมมิตรตั้งขึ้นและได้รับความสนใจมากกว่า

นอกจากนั้นชาวบ้านแคววคำยังมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ในรูปของการผลิตสินค้าหัตถกรรมชนเผ่าเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณร้านจำหน่ายของที่ระลึกของชนเผ่า อาทิ ผ้าทอและข้อมจาก สัตว์ธรรมชาติที่ได้จากพืชพรรณจากป่าชุมชน โดยมีการแสดงการทอผ้าให้นักท่องเที่ยวชม รวมทั้งมีการจัดที่พักโฮมสเตย์บริการนักท่องเที่ยว ในอัตรา 100 บาท/คืน/คน ค่าอาหาร 50/มื้อ/คน และยังมีเกสเฮ้าส์ที่บริหารโดยชาวต่างชาติ ที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

(8) หมู่ที่ 13 บ้านพนาสวรรค์ ประกอบด้วยชุมชนชาวเขาเผ่าลาหู่และเผ่าอาข่า ในบ้านบวร 10 กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านหล่อชา บ้านพนาสวรรค์ บ้านหมอผี บ้านอาดี บ้านลอบือ บ้านจะสอป่า บ้านอาเกอะ บ้านป่าแล บ้านห้วยหลหลวงและบ้านห้วยสักกอง ที่มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง การคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ทำให้การท่องเที่ยวอยู่เฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการผจญภัย ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่าและไม่ต้องการความสะดวกสบายมากนัก ทั้งนี้ในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวเด่น ได้แก่ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริดอยบ่อ (โครงการหลวงเกษตรพื้นที่สูง ตามพระราชดำริดอยบ่อ) ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยบ่อ ที่ทำการเพาะปลูกพืชผักและดอกไม้เมืองหนาว หาดผาขาว ริมฝั่งแม่น้ำกกซึ่งในช่วงน้ำลดจะเกิดแก่งสำหรับล่องแพได้ โดยรอบมีทัศนียภาพสวยงาม มีจุดสำหรับตั้งเต็นท์พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวเดินป่าในบริเวณนั้น และมีสภาพป่าไม้อุดมสมบูรณ์พันธุ์ไม้นานาชนิด

รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านพนาสวรรค์เป็นการเดินป่าชมธรรมชาติและวัฒนธรรมชนเผ่ามีการบริการที่มีที่พักแบบโฮมสเตย์แก่นักท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงกีฬา อาทิ การปีนจักรยานเสือภูเขา ซึ่งชุมชนได้พัฒนาเส้นทางเดินป่าและปีนจักรยานไว้รองรับ นอกจากนั้นในพื้นที่ยังมีจุดจำหน่ายผลิตผลจากป่าและหัตถกรรมของชนเผ่า

สถานที่ท่องเที่ยวในบ้านพนาสวรรค์ เป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง โดยเฉพาะ “บ้านหล่อชา” หมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าอาข่า ซึ่งเป็นบ้านบวรมีอาชีพจำหน่ายของที่ระลึก ได้แก่ เครื่องเงินเครื่องประดับอาข่า ผ้าปัก หัตถกรรมอาข่าต่างๆ เป็นอาชีพเสริมหลังจากฤดูการเกษตร จนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาตินิยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอวัฒนธรรมชนเผ่า ได้แก่ การจัดลานกิจกรรมการเล่นของชนเผ่า

การเปิดร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกของชนเผ่า การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชีวิตบ้านห้วยน้ำริน (Living Museum) ซึ่งช่วยส่งเสริมและผลักดันให้ชาวบ้าน ให้ความสนใจอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของตนเพื่อถ่ายทอดสู่ลูกหลาน

บ้านหล่อชา เป็นหมู่บ้านนำร่องในโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 7 ประจำปี 2551 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดีเด่น โดยคณะกรรมการหมู่บ้านได้นำโครงการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของธนาคารหมู่บ้านหล่อชา และจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าอื่นๆ ซึ่งโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แผนกทัวร์และพืชรภัณฑ์ชาวเขา สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA เชียงราย) สมาคมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว และมูลนิธิชนเผ่ากลุ่มแม่น้ำโขง (MMF) ทั้งนี้มีเป้าหมายให้การท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมให้ครอบครัว กำหนดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมหมู่บ้านอย่างน้อยวันละ 20 คน หรือปีละ 370,000 คน สร้างรายได้อย่างน้อยปีละ 370,000 บาท โดยดำเนินการผ่านการวางแผนและการบริหารจัดการอย่างมีระบบ ที่สร้างภาวะการเป็นผู้นำแก่ชุมชนส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

(9) หมู่ที่ 15 บ้านออบเลื้อแหวน ประกอบด้วยชุมชนชาวเขาเผ่าลาหู่และเผ่าอาข่า โดยเป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ ในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และแม่น้ำ จึงยังไม่มีแผนการพัฒนากองท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งยังขาดความพร้อมด้านการบริการสาธารณูปโภคพื้นฐานแต่อย่างใดก็ตามสภาพธรรมชาติและทรัพยากร รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าที่ยังดำรงชีวิตอยู่เรียบง่าย ภายใต้การทำอาชีพเกษตรกรรม จึงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการผจญภัย ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมและศึกษาระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ในพื้นที่

(10) หมู่ที่ 16 บ้านท่าหลุก เป็นหมู่บ้านชาวไทยพื้นเมือง ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉพาะได้แก่ การปลูกและทำยาสูบ โรงเพาะเห็ดนางรม ซึ่งสามารถนำมาใช้พัฒนากองท่องเที่ยวในรูปของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ได้ โดยในปัจจุบันชุมชนได้จัดทำแผนการพัฒนาโรงงานใบยาสูบและโรงเพาะเห็ดนางรมเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวที่อยู่ระหว่างการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและท่องเที่ยวต่อไป

(11) หมู่ที่ 17 บ้านดงเจริญ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ที่สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับกับที่ราบ ชาวบ้านมีอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ส่วนนอกฤดูการเพาะปลูกจะทำหัตถกรรมชนเผ่าเป็นอาชีพเสริมเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ในปัจจุบันชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยจัดที่พักแบบโฮมสเตย์และรีสอร์ทไว้บริการนักท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิกระจกเงาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชาวเขา ซึ่งทางมูลนิธิจะเป็นผู้ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์พื้นที่ รวมทั้งจัด

โปรแกรมการท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นผู้จัดหานักท่องเที่ยวและบริหารจัดการ ชุมชนจึงเป็นเพียงผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว เฉพาะในส่วนของการบริการที่พัก อาหาร ท้องถิ่นและเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดรายได้นอกฤดูกาลเกษตร โดยนักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านมาในช่วงเวลาที่มีการจัดงานประเพณีชนเผ่า เช่น การโล้ชิงช้า และการจัดพิธีกินข้าวใหม่

2) แหล่งท่องเที่ยวในตำบลคอยฮาง

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคอยฮาง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาและเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ใช้ความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานการพัฒนา มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่เกิดความสงบ เป็นส่วนตัว ในกิจกรรมการเดินป่า การปั่นจักรยาน การพักผ่อน การเล่นน้ำตก การอาบน้ำแร่ การศึกษาธรรมชาติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางนิเวศวิทยาในเขต อุทยานแห่งชาติดงน้ำกุก ซึ่งในปัจจุบันมีสถานที่พักแบบโฮมสเตย์กระจายทั่วไปในหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังมีปัญหาในเรื่องการติดต่อประสานงาน การบริการร้านค้า ร้านอาหาร การบริการสาธารณะอื่น เช่น ความสะอาดของห้องน้ำ/ห้องส้วม รวมทั้งการสะสมของขยะมูลฝอยจากการท่องเที่ยวและการบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้น ตลอดจนถึงระบบการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ และที่ตั้งจุดท่องเที่ยวที่กระจัดกระจาย ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวในพื้นที่มีทั้งชาวไทยที่นิยมท่องเที่ยวในอุทยาน เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และชาวต่างชาติที่นิยมเดินป่าเพื่อศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยหมู่บ้านที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวมี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

(1) หมู่ที่ 2 บ้านฮ่องฮ้อ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินสูงต่ำ โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเมืองหรือชาวไทยล้านนา อาศัยปะปนอยู่กับกลุ่มชาวเขา ปัจจุบันนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมักแวะท่องเที่ยวเท่านั้น เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณทางผ่านและยังไม่มีความพร้อมด้านสถานที่พักแรม อย่างไรก็ตามบ้านฮ่องฮ้อ ได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งธรรมชาติ ที่มีชื่อเสียงเพราะเป็นที่ตั้งของพุทธสถานวัดถ้ำคอยกองข้าว วัดถ้ำคอยกองข้าว ซึ่งเป็นคอยหินผาตั้งอยู่โดดเดี่ยวเป็นสง่า มีถ้ำมีหินงอก หินย้อยสวยงาม มีเจดีย์บรรจุพระธาตุ และมีเจดีย์จำลองพระธาตุจากยอดคอย ที่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2497

(2) หมู่ที่ 3 บ้านคอยฮางนอก ตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขา บริเวณต้นน้ำที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนเมือง หรือ คนไทยล้านนา ที่มีวิถีการดำรงชีวิตเหมือนคนพื้นราบทั่วไป บ้านคอยฮางนอกจึงเป็นเพียงทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังหมู่บ้านชาวเขาซึ่งอาจแวะพักชมธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่บ้าง โดยเฉพาะในบริเวณพระธาตุแม่แอบ ที่เป็นจุดชมวิวลำน้ำกกที่สวยงาม

(3) หมู่ที่ 4 บ้านโป่งนาค เป็นหมู่บ้านชาวไทยล้านนา ที่มีกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่า กะเหรี่ยง และเผ่ามูเซอ เข้ามาอาศัยปะปน โดยเป็นหมู่บ้านที่มีผู้ประกอบการเข้าไปลงทุนสร้างสถานที่พักบริการนักท่องเที่ยว (โกลเด้น เกสต์เฮ้าส์) เนื่องจากในพื้นที่มีแหล่งน้ำพุร้อน โป่งนาค ที่ส่งผลให้ชาวบ้าน

บางกลุ่มมีรายได้จากการบริการและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม รวมทั้งการนำเที่ยวเดินป่า ทั้งนี้ชุมชนและท้องถิ่นได้วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณบ่อน้ำร้อน เช่น ห้องอาบ บ่ออาบและแช่น้ำแร่ การสร้างลานสินค้าชุมชน รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมได้ซื้อสินค้าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

(4) หมู่ที่ 6 บ้านผาเสริฐ ประกอบด้วยชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอร์) อาข่า (อีก้อ) เมี่ยน (เย้า) และจีนฮ้อ อาศัยกระจายตามพื้นที่ต้นน้ำ โดยมีบ้านบริวารจำนวน 3 กลุ่มบ้าน ได้แก่ หมู่บ้านจะจ้อ บ้านผาเสริฐในและบ้านผาเสริฐนอก ทั้งนี้พื้นที่หมู่บ้านจะจ้อขึ้นทับกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำน้ำกกที่นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือเข้ามาเที่ยวได้ แต่โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักนิยมใช้รถยนต์ส่วนตัว ปัจจุบันบ้านผาเสริฐ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับตำบลคอยฮาง คือ บ่อน้ำพุร้อนบ้านผาเสริฐ ที่มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว นอกจากนั้นยังมีบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ บริการนวดแผนไทย บริการเดินป่า/ที่พักแรม การจัดแคมป์ไฟและการบริการนั่งช้างเที่ยวทุ่งดอกบัวตอง ชมทัศนียภาพในฤดูหนาว และหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า เผ่าลาหู่ น้ำตกห้วยแก้ว รวมทั้งการจัดกิจกรรมล่องแพลำน้ำกกและการนำเที่ยวด้วยเรือหางยาวชมทัศนียภาพตามน้ำกก

สำหรับบ้านบริวารจะจ้อ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอ ตั้งอยู่บริเวณยอดเขาใกล้บ่อน้ำพุร้อนห้วยหมากเลี่ยม ที่มีวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม อาทิ ประเพณีกินวอ การทอผ้า ประเพณีกินข้าวใหม่ และการแต่งงาน ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมมาพักแรมเป็นประจำ เช่นเดียวกับบ้านผาเสริฐใน หมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ที่นักท่องเที่ยวนิยมมาตั้งแคมป์พักแรมหรือโฮมสเตย์กับชาวบ้านทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการบริการ เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น เป็นต้น

4.1.3 ปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

การศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก ครอบคลุมประเด็นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดระดับ ความรุนแรงของปัญหาไว้ 5 ระดับ คือ ปัญหาที่มีความรุนแรงต่ำมาก มีความรุนแรงต่ำ มีความรุนแรงปานกลาง มีความรุนแรงสูงและมีความรุนแรงสูงมาก

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกในภาพรวมมีความรุนแรงปานกลาง โดยปัญหาในแต่ละด้านมีความรุนแรงต่างกันคือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความรุนแรงของปัญหาในระดับสูงสุด (2.97) นอกจากนั้นปัญหาในแต่ละด้านมีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมา ตามลำดับคือปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (2.92) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (2.85) และทรัพยากรการท่องเที่ยว (2.72) ดังข้อมูลใน ตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ระดับความรุนแรงของปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

ปัญหาที่พบ	ระดับความรุนแรง	แปลผลระดับความรุนแรง
การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.97	ปานกลาง
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.92	ปานกลาง
การอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว	2.85	ปานกลาง
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.72	ปานกลาง
ระดับความรุนแรงของปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก		ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1 – 1.80 = น้อยที่สุด , 1.81-2.6 = น้อย , 2.62-3.40 = ปานกลาง , 3.41-4.20 = มาก , 4.21-5.00 = มากที่สุด

ทั้งนี้ ปัญหาที่พบในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดของปัญหาที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4.2-4.5 ดังนี้

(1) ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.2 ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	แปลผลระดับความรุนแรง	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย	3.05	ปานกลาง	.761
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ	2.81	ปานกลาง	.734
ไม่มีจุดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น	2.59	ต่ำ	.750
สินค้าท้องถิ่นไม่สวยงามและไม่ได้อุณภาพ	2.44	ต่ำ	.777

จากตารางที่ 4.2 ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า มีความรุนแรงในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ในแต่ละประเด็นปัญหาที่มีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมาตามลำดับคือ ปัญหากิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย (3.05) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ (2.81) ไม่มีจุดจำหน่ายสินค้า (2.59) และปัญหาสินค้าท้องถิ่นไม่สวยงามและไม่ได้คุณภาพ (2.44) โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวมีระดับความรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนั้นยังพบผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่า เช่น การแต่งกายและการอุปโภคบริโภคเลียนแบบนักท่องเที่ยว รวมทั้งพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จารีต ประเพณีท้องถิ่นก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาหาเสพติดที่แพร่เข้าไปในชุมชนอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับภูเขาและแม่น้ำกวกที่ง่ายต่อการขนส่งยาเสพติด รวมทั้งการเข้าออกของคนต่างถิ่นตลอดเวลาทำให้ควบคุมได้ยากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาสินค้าของที่ระลึกที่ขาดเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่จะช่วยให้เกิดรายได้และมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

(2) ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.3 ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	แปลผลระดับความรุนแรง	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
จำนวนรถโดยสาร	3.18	ปานกลาง	1.002
ความสะดวกจากการเดินทางด้วยรถโดยสาร	3.15	ปานกลาง	0.982
ตารางเวลาเดินรถประจำวัน	3.15	ปานกลาง	1.025
เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก/ชำรุด	2.84	ปานกลาง	1.012
ความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถบริษัชนำเที่ยวนอกพื้นที่	2.30	ต่ำ	1.093

จากตารางที่ 4.3 ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ในภาพรวมมีความรุนแรงในระดับปานกลาง ทั้งนี้ในแต่ละประเด็นปัญหาที่มีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมาตามลำดับคือ ปัญหาจำนวนรถโดยสาร (3.18) ที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ความสะดวกจากการเดินทางด้วยรถโดยสาร (3.15) ตารางเดินรถประจำวัน (3.15) เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวชำรุด (2.84) และปัญหาจากความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถบริษัชนำเที่ยวนอกพื้นที่ (2.30) โดยปัญหาความขัดแย้งของรถโดยสารมีความรุนแรงต่ำที่สุด ต่างจากปัญหาอื่น ๆ ที่มีระดับความรุนแรงปานกลาง แต่ทั้งนี้ปัญหาทั้งหมดมีโอกาพัฒนาในระดับความรุนแรงสู่ระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้าน

การคมนาคม ในช่วงฤดูฝนที่เกิดน้ำท่วมในหมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้

(3) ปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.4 ระดับความรุนแรงของปัญหาการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	แปลผลระดับความรุนแรง	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ความสกปรกและไม่เป็นระเบียบของสถานที่	3.06	ปานกลาง	.941
ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโจรกรรม	2.89	ปานกลาง	1.089
อาหารและเครื่องดื่มไม่ได้มาตรฐาน	2.87	ปานกลาง	.906
ที่พักแรมไม่ได้มาตรฐาน	2.80	ปานกลาง	.892
จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไม่เพียงพอและการขาดความรู้ในการสื่อสาร	2.68	ปานกลาง	.854

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวมีปัญหาความรุนแรงในระดับปานกลาง ทั้งนี้ในแต่ละประเด็นปัญหามีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมาตามลำดับคือความสกปรกและไม่เป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว (3.06) ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโจรกรรม (2.89) มาตรฐานของอาหารและเครื่องดื่ม (2.87) มาตรฐานของที่พัก (2.77) และ จำนวนและความสามารถในการสื่อสารของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (2.68) จากการพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกทั้งหมด มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงได้มากยิ่งขึ้นหากไม่มีการจัดการที่ดี

นอกจากนั้นยังพบปัญหาด้านกายภาพในการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อันมีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว คือ ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนยังไม่ทั่วถึงและขาดประสิทธิภาพ ระบบสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอและไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยตามเส้นทางเดินป่าและล่องแพเป็นต้น

(4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.5 ระดับความรุนแรงของปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรุนแรง	แปลผลระดับความรุนแรง	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ขาดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน	3.00	ปานกลาง	.806
แหล่งท่องเที่ยวขาดการประชาสัมพันธ์	3.00	ปานกลาง	.783
การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.95	ปานกลาง	.939
ขาดศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว	2.92	ปานกลาง	.757

จากตารางที่ 4.5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยในแต่ละประเด็นปัญหามีความรุนแรงของปัญหาในระดับที่ลดลงมาตามลำดับคือ ปัญหาการขาดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน (3.00) การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว (3.00) การมีส่วนร่วมของชุมชน (2.95) และการขาดศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว (2.92) โดยทุกปัญหามีแนวโน้มจะเพิ่มระดับความรุนแรงไปอยู่ในระดับความรุนแรงสูงได้ หากยังไม่มีจัดการใดๆ

จากการศึกษาพบว่าในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก ประสบปัญหาการควบคุมการใช้พื้นที่รองรับการท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก มีบริษัทนำเที่ยวและเอกชนภายนอกเข้าไปดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น การจำหน่ายโปรแกรมการท่องเที่ยว บริการมัคคุเทศก์นำเที่ยว การเดินทาง ที่พักและอาหาร รวมทั้งดูแลนักท่องเที่ยวไปตลอดการเดินทางท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ชุมชนจึงเปรียบเสมือนสินค้าทางการท่องเที่ยว ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลที่ชุมชนจะได้รับประโยชน์ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว ที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การสื่อสารของมัคคุเทศก์ การให้ข้อมูลการท่องเที่ยว การบริหารจัดการที่พัก(โฮมสเตย์) เป็นต้น

ดังนั้น จากผลการศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก (ตารางที่ 4.2-4.5) พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้านมีความรุนแรงในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ปัญหาส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงปานกลางค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความรุนแรงขึ้นไปในระดับสูงขึ้นได้ หากไม่มีการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สามารถนำปัญหาการท่องเที่ยวดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับความรุนแรงของปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผนเพื่อการแก้ไขและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ลำดับความรุนแรงของปัญหาการท่องเที่ยวในพื้นที่และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต

ลำดับ ปัญหา	ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว	แนวโน้มปัญหา
1	จำนวนรถโดยสาร	*
2	ความสะดวกจากการเดินทางด้วยรถโดยสาร	*
	ตารางเวลาเดินรถประจำวัน	*
3	ความสกปรกและไม่เป็นระเบียบของสถานที่	*
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย	*
5	การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดแนวทางที่ชัดเจน	*
	แหล่งท่องเที่ยวขาดการประชาสัมพันธ์	*
6	การมีส่วนร่วมของชุมชน	*
7	ขาดศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว	*
8	ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและ โจรกรรม	*
9	อาหารและเครื่องดื่ม ไม่ได้มาตรฐาน	*
10	เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก/ชำรุด	*
11	กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ	*
12	ที่พักแรมไม่ได้มาตรฐาน	*
13	จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ไม่เพียงพอและ การขาดความรู้ในการสื่อสาร	*
14	ไม่มีจุดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น	-
15	สินค้าท้องถิ่น ไม่สวยงามและ ไม่ได้คุณภาพ	-
16	ความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถบริษัทนำ เที่ยวนอกพื้นที่	-

หมายเหตุ * หมายถึง มีแนวโน้มที่จะพัฒนาความรุนแรงขึ้นอีกระดับที่สูงขึ้น

4.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

ปัจจุบัน อปท.เป็นหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งต้องรับผิดชอบงานบริหารจัดการด้านต่างๆ ในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. อันมีเป้าหมายหนึ่งเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมจัดการท้องถิ่นอาศัยของตนเอง ซึ่งรวมถึงการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น อปท.จึงต้องให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ได้ เช่นเดียวกันกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ที่ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รวมทั้งการจัดทำโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและขีดความสามารถของประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว ได้บรรจุโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2551 – 2553 เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำนวน ร้อยละ 4.6 ของโครงการทั้งหมดในแผนพัฒนาฯ ตำบล (ตารางที่ 4.7) โดยประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังนี้

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลแม่ยาว มีแผนดำเนินการในปี 2551

- 1) โครงการก่อสร้างอาคารเก็บวัสดุสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ตามโครงการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจุดชมวิวดอยบ่อ
- 2) โครงการก่อสร้างศูนย์ประสานงานและบริการนักท่องเที่ยว ตามโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดชมวิวดอยบ่อ (ทะเลหมอกยะปู)
- 3) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ที่ล้นพลาทรงงานสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอยบ่อ
- 4) โครงการพัฒนาสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอยบ่อเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่ยาว
- 5) โครงการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่
- 6) โครงการปรับปรุงเส้นทางเข้าน้ำตกสองแคว (บ้านสองแควพัฒนา)
- 7) โครงการอบรมนักประชาสัมพันธ์ชุมชน
- 8) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลแม่ยาว
- 9) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โบราณสถานถ้ำพระ
- 10) โครงการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับบ้านพักโฮมสเตย์
- 11) โครงการศึกษาดูงานคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวตำบลแม่ยาว
- 12) โครงการก่อสร้างจุดขึ้นช้างบ้านรวมมิตร(แห่งใหม่ย้ายจากที่เดิม)

- 13) โครงการจัดซื้อกล้องดิจิตอลถ่ายรูปเพื่องาน
- 14) โครงการจัดซื้อคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์เพื่อใช้สำนักงาน
- 15) โครงการสร้างศาลาที่พักนักท่องเที่ยวและศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวทะเลหมอกยะปู

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลแม่ยาว มีแผนดำเนินการในปี 2552

- 1) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่พลับพลาทรงงานสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอบบ่อ (ต่อเนื่อง)
- 2) โครงการพัฒนาสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอบบ่อ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่ยาว (ต่อเนื่อง)
- 3) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลแม่ยาว (ต่อเนื่อง)

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลแม่ยาว มีแผนดำเนินการในปี 2553

- 1) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่พลับพลาทรงงานสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอบบ่อ (ต่อเนื่อง)
- 2) โครงการพัฒนาสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริคอบบ่อเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลแม่ยาว (ต่อเนื่อง)
- 3) โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลแม่ยาว (ต่อเนื่อง)
- 4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สระน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน (ประชาคม หมู่ที่ 3)

ส่วนจำนวนโครงการตามแผนงานด้านการท่องเที่ยว ที่ได้บรรจุไว้เป็นแนวทางการดำเนินงานในแผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2551 – 2553 ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอบบ่อข้างนั้น จำนวนร้อยละ 4.5 ของโครงการทั้งหมดในแผนพัฒนาฯ ตำบล (ตารางที่ 4.7) ประกอบด้วย

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลคอบบ่อ มีแผนดำเนินการในปี 2551

- 1) โครงการส่งเสริมกิจกรรมและดำเนินการด้านการท่องเที่ยวระดับตำบล
- 2) โครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพโฮมสเตย์ (HOMSTAY)
- 3) โครงการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวในตำบลคอบบ่อ
- 4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ห้องน้ำ ห้องส้วม แหล่งท่องเที่ยว
- 5) โครงการป้ายแนะนำ ป้ายประวัติ ป้ายศูนย์การท่องเที่ยว ป้ายเครือข่ายการท่องเที่ยว คอบบ่อ-แม่ยาว ป้ายบอกสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลคอยฮาง มีแผนดำเนินการในปี 2552

- 1) โครงการส่งเสริมกิจกรรมและดำเนินการด้านการท่องเที่ยวระดับตำบล (ต่อเนื่อง)
- 2) โครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพโฮมสเตย์ (HOMSTAY) (ต่อเนื่อง)
- 3) โครงการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวในตำบลคอยฮาง (ต่อเนื่อง)
- 4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ห้องน้ำ ห้องส้วม แหล่งท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง)
- 5) โครงการป้ายแนะนำ ป้ายประวัติ ป้ายศูนย์การท่องเที่ยว ป้ายเครือข่ายการท่องเที่ยวคอยฮาง-แม่ยาว ป้ายบอกสถานที่แหล่งท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง)

โครงการในแผนพัฒนา 3 ปีตำบลคอยฮาง มีแผนดำเนินการในปี 2553

- 1) โครงการส่งเสริมกิจกรรมและดำเนินการด้านการท่องเที่ยวระดับตำบล (ต่อเนื่อง)
- 2) โครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพโฮมสเตย์ (HOMSTAY) (ต่อเนื่อง)
- 3) โครงการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวในตำบลคอยฮาง (ต่อเนื่อง)
- 4) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ห้องน้ำ ห้องส้วม แหล่งท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง)
- 5) โครงการป้ายแนะนำ ป้ายประวัติ ป้ายศูนย์การท่องเที่ยว ป้ายเครือข่ายการท่องเที่ยว คอยฮาง-แม่ยาว ป้ายบอกสถานที่แหล่งท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง)
- 6) โครงการพัฒนาพระธาตุแม่แอ็บเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 7) โครงการก่อสร้างศาลาที่พักประจำแหล่งท่องเที่ยว
- 8) โครงการสนับสนุนอุปกรณ์กลุ่มอาชีพโฮมสเตย์ หมู่ 6 บ้านจะจ้อ
- 9) โครงการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตำบลคอยฮาง
- 10) โครงการก่อสร้างศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว หมู่ 6 บ้านผาเสด็จนอก
- 11) โครงการพัฒนาหมู่บ้านจะจ้อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม

ตารางที่ 4.7 จำนวนร้อยละของโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในแผนพัฒนา 3 ปี

หน่วยงานท้องถิ่น	จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว			รวม
	2551	2552	2553	
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว	6.9	2.2	3.1	4.6
องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง	2.2	2.2	4.0	3.0

ที่มา: แผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2551 – 2553) การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง

ทั้งนี้ โครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ที่มีการดำเนินการจริง ในปี 2551 เมื่อพิจารณาจำนวนโครงการที่ดำเนินการเทียบกับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนฯ คิดเป็นร้อยละ 2.3 และ 1.4 ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ตามลำดับ และหากพิจารณางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเทียบกับจำนวนรายได้ของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาท้องถิ่น ในปี 2551 เป็นจำนวน 131,000 และ 60,000 บาท หรือร้อยละ 1.15 และ 0.85 ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ตามลำดับ แสดงได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนร้อยละงบประมาณดำเนินการจริงในปี 2551 ของโครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนา 3 ปีที่ได้รับ

หน่วยงานท้องถิ่น	จำนวนโครงการ		จำนวนงบประมาณ	
	โครงการ	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว	5	2.3	131,000	1.15
องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง	2	1.4	60,000	0.85

ที่มา: แผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2551 – 2553) การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง

นอกจากนี้ทั้งสองหน่วยงานยังได้สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน คอยฮาง – แม่ยาว เพื่อหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยร่วมมือกับสมาพันธ์การท่องเที่ยว 17 จังหวัดภาคเหนือ ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกำหนดจุดตั้งแคมป์พักแรมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพซึ่งอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกับค่ายเม็งรายมหาราชในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว-คอยฮางและค่ายเม็งรายมหาราช โดยจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวคอยฮาง-แม่ยาว เพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านการท่องเที่ยว

- 1) การจัดทำป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่ประวัติศาสตร์
- 2) โครงการจัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว
- 3) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว
- 5) สำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 6) โครงการพัฒนาและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 7) จัดทำสะพานแขวนเชื่อมพื้นที่แม่ยาว – คอยฮาง

8) จัดทำสะพานคอนกรีตเชื่อมพื้นที่แม่น้ำว – คอยฮาง

9) ขยายเขตบริหารสื่อสาร

ด้านการประชาสัมพันธ์/การตลาด

1) โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

2) โครงการจัดทำเว็บไซต์การท่องเที่ยว พื้นที่ตำบลแม่ยาว – คอยฮางและค่ายเม็งรายมหาราช

3) โปรโมทแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ

4) ออกนุทเพื่อขายสินค้าทางการท่องเที่ยว พื้นที่ตำบลแม่ยาว – คอยฮางและค่ายเม็งรายมหาราช

ด้านการพัฒนาบุคลากร

1) โครงการอบรมให้ความรู้ในการพัฒนากลุ่มเครือข่าย/ผู้ประกอบการ/หน่วยงานที่รับผิดชอบ

2) โครงการทัศนศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยว

3) โครงการยกระดับมาตรฐานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

4) โครงการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่กลุ่มเครือข่ายและผู้ประกอบการ

จะเห็นได้ว่า อปท.ในชุมชนลุ่มน้ำกกได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้วยการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การพัฒนาด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ขององค์กรรวมทั้งจำนวนเงินรายได้และงบประมาณขององค์กรนั้น ทั้งนี้ในส่วนการสนับสนุนการพัฒนาด้านการคมนาคมเข้าถึงและการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น การสร้างถนน ซึ่งอาจเกินขีดความสามารถขององค์กร จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นระดับจังหวัดที่มีรายได้และงบประมาณที่มากกว่า เช่น องค์กรบริการส่วนจังหวัด เชียงราย ดังนั้น อปท.จะต้องมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานขนาดใหญ่ดังกล่าว

4.3 ความต้องการของชุมชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.9 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนนความต้องการ	แปลผลระดับความต้องการ
1	ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.33	ต้องการอย่างยิ่ง
2	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.23	ต้องการ
3	การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	2.20	ต้องการ
4	การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.17	ต้องการ

หมายเหตุ : คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.000-1.660 = ไม่ต้องการ , 1.661-2.321 = ต้องการ , 2.322-2.982 = ต้องการอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 4.9 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีระดับความต้องการในการพัฒนาแต่ละด้านต่างกันซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว (2.33) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (2.23) การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (2.20) และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (2.17)

ทั้งนี้ ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเด็นแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4.10-4.14 ดังนี้

1) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.10 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนน ความต้องการ	ระดับ ความต้องการ
1	จัดเทศกาลหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	2.42	ต้องการอย่างยิ่ง
2	พัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	2.36	ต้องการอย่างยิ่ง
3	ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม	2.35	ต้องการอย่างยิ่ง
4	พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ	2.34	ต้องการอย่างยิ่ง
5	จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	2.32	ต้องการ
6	ปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว	2.30	ต้องการ
7	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ	2.18	ต้องการ

ตารางที่ 4.10 แสดงว่าชุมชนมีความต้องการให้ อปท.สนับสนุนทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการจัดเทศกาลหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด (2.42) โดยเห็นได้จากการจัดเทศกาลประจำปีงาน ชาวคอยสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว และงานกาฉนัคจาวคอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง เพื่อพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว (2.36) การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม (2.35) การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ (2.34) การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว (2.32) การปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว (2.30) และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ (2.18)

2) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.11 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนนความต้องการ	ระดับความต้องการ
1	ติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	2.33	ต้องการอย่างยิ่ง
2	แสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง	2.32	ต้องการ
3	จัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.27	ต้องการ
4	ปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.23	ต้องการ
5	จัดสถานที่จอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว	2.15	ต้องการ
6	จัดรถโดยสารสาธารณะเข้าแหล่งท่องเที่ยว	2.09	ต้องการ

จากตารางที่ 4.11 พบว่าชุมชนมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนด้านเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ในด้านการติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด (2.33) เนื่องจากกว่าตำบลแม่ยาวและคอยฮางมีเส้นทางซับซ้อน มีทางแยกจำนวนมาก เกิดการสับสน ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกจึงควรติดป้ายบอกทางให้ชัดเจน รองลงมา คือ ด้านการแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง (2.32) การจัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว (2.27) การปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (2.23) การจัดสถานที่จอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว (2.15) และการบริการจัดรถโดยสารสาธารณะเข้าแหล่งท่องเที่ยว (2.09)

3) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.12 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนนความต้องการ	ระดับความต้องการ
1	จัดตั้งถังขยะมูลฝอย	2.41	ต้องการอย่างยิ่ง
2	จัดระบบระบายน้ำทิ้ง	2.32	ต้องการ
3	พัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	2.28	ต้องการ
4	จัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคบริการนักท่องเที่ยว	2.22	ต้องการ
5	พัฒนามาตรฐานการบริการอื่นๆ	2.18	ต้องการ
6	พัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม	2.18	ต้องการ
7	ตั้งจุดโทรศัพท์/รับคลื่นโทรศัพท์	2.12	ต้องการ
8	พัฒนามาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	2.10	ต้องการ

จากตารางที่ 4.12 พบว่าชุมชนมีความต้องการให้ อปท.สนับสนุนการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจัดตั้งถังขยะมูลฝอย (2.41) มากที่สุด เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีขยะจำนวนมากทั้งที่เกิดจากชุมชนเองและนักท่องเที่ยวโดยกระจายตามแหล่งท่องเที่ยวสองฝั่งถนน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทิ้งขยะลงแม่น้ำกกซึ่งมีความยากลำบากในการกำจัดและสร้างมลภาวะให้แก่สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง (2.32) การพัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม (2.28) การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคบริการนักท่องเที่ยว (2.22) การพัฒนามาตรฐานการบริการอื่นๆ (2.18) พัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม (2.18) ตั้งจุดโทรศัพท์/รับคลื่นโทรศัพท์ (2.12) และการพัฒนามาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (2.10)

ตารางที่ 4.13 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนน ความต้องการ	ระดับ ความต้องการ
1	จัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง	2.25	ต้องการ
2	ตั้งจุดตรวจและรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยว	2.21	ต้องการ
3	จัดหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในแหล่งท่องเที่ยว	2.18	ต้องการ
4	สร้างสิ่งป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น รั้วหรือแผงกั้น	2.17	ต้องการ
5	จัดระบบเตือนภัยสำหรับไฟระวังกและแจ้งเตือนภัย	2.15	ต้องการ
6	จัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย	2.13	ต้องการ
7	จัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว	2.11	ต้องการ

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ชุมชนมีความต้องการให้ อปท.สนับสนุนการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง (2.25) มากที่สุด รองลงมาคือ ตั้งจุดตรวจและรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยว (2.21) การจัดหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในแหล่งท่องเที่ยว (2.18) สร้างสิ่งป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น รั้วหรือแผงกั้น (2.17) จัดระบบเตือนภัยสำหรับไฟระวังกและแจ้งเตือนภัย (2.15) จัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย (2.13) และการจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว (2.11)

4) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.14 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนนความต้องการ	ระดับความต้องการ
1	จัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว	2.25	ต้องการ
2	เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา	2.23	ต้องการ
3	กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน	2.21	ต้องการ
4	ตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเที่ยวในพื้นที่	2.20	ต้องการ
5	จัดการพัฒนาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้	2.19	ต้องการ
6	จัดประชุมรับฟังปัญหาการท่องเที่ยวจากผู้เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี	2.19	ต้องการ
7	ออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว	2.18	ต้องการ
8	จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โดยเฉพาะ	2.17	ต้องการ
9	ออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการ	2.16	ต้องการ
10	ให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.15	ต้องการ
11	จัดจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่	2.14	ต้องการ
12	จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	2.14	ต้องการ
13	ประสานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.07	ต้องการ
14	จัดทำแผนผังแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.04	ต้องการ

จากตารางที่ 4.14 พบว่าชุมชนมีความต้องการให้ อปท.ให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว (2.25) มากที่สุด รองลงมา คือ เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา (2.23) การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน (2.21) จัดตั้งตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเที่ยวในพื้นที่ (2.20) และที่ความต้องการให้ดำเนินการน้อยที่สุด คือ การจัดทำแผนผังแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2.04)

ทั้งนี้ สามารถนำความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการดำเนินการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว มาเรียงลำดับความต้องการตามระดับคะแนนความต้องการ มีทั้งสิ้น 28 ลำดับความต้องการ ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ลำดับความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนนความต้องการ
1	การจัดเทศกาลหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	2.42
2	การจัดตั้งถังสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย	2.41
3	การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	2.36
4	การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม	2.35
5	การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ	2.34
6	การติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	2.33
7	การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	2.32
	การจัดแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง	2.32
	การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง	2.32
8	การปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว	2.30
9	การพัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	2.28
10	การจัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.27
11	การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง	2.25
	การจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว	2.25
12	การปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.23
	การเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา	2.23
13	การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคบริการแก่นักท่องเที่ยว	2.22
14	การจัดตั้งจุดตรวจและรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยว	2.21
	การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน	2.21
15	การตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวบริการแก่นักท่องเที่ยว	2.20
16	การพัฒนาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้	2.19
	การจัดประชุมรับฟังปัญหาการท่องเที่ยวจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประจำปี	2.19
17	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ	2.18
	การพัฒนามาตรฐานการบริการอื่นๆ	2.18
	การพัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม	2.18
	การจัดหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในแหล่งท่องเที่ยว	2.18
	การออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว	2.18
18	การสร้างสิ่งป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น รั้วหรือแผงกั้น	2.17

ลำดับ	การพัฒนาที่ต้องการให้ดำเนินการ	คะแนน ความต้องการ
	การจัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โดยเฉพาะ	2.17
19	การออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการ	2.16
20	การจัดสถานที่จอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว	2.15
	การจัดระบบเตือนภัยสำหรับเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย	2.15
	การให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.15
21	การจัดจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่	2.14
	การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	2.14
22	การจัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย	2.13
23	การตั้งจุดโทรศัพท์/รับคลื่นโทรศัพท์	2.12
24	การจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว	2.11
25	การพัฒนามาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	2.10
26	การจัดรถโดยสารสาธารณะเข้าแหล่งท่องเที่ยว	2.09
27	การประสานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.07
28	การจัดทำแผนผังแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.04

จากตารางที่ 4.15 เมื่อนำประเด็นความต้องการทั้งหมดของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญ พบว่าชุมชนต้องการให้ อปท. ดำเนินการด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุด เช่น การจัดเทศกาลท่องเที่ยว การฟื้นฟูรักษาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสินค้าของที่ระลึก และ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายเตือนภัย นอกจากนั้นชุมชนชุมชนต้องการให้พัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้นอีกด้วย เช่น ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

4.4 ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จำแนกเป็น 4 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4.16 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ลำดับ	คำถาม	ความเข้าใจ (ร้อยละ)	การแปลผล
1	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น จังหวัด และภูมิภาค แต่ขึ้นอยู่กับแผนการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่นั้นๆ	49.0	ต่ำ
2	การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ร่วมอยู่ด้วย	79.2	ดี
3	การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	91.7	ดีเยี่ยม
4	ความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึงความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ นักวิชาการ และสื่อ	92.7	ดีเยี่ยม
5	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการยึดหลักการจัดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถดำรงอยู่ได้ และสร้างผลกำไรและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น	96.9	ดีเยี่ยม
6	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง	96.9	ดีเยี่ยม
7	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	97.9	ดีเยี่ยม
8	การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนและหลักสูตรอบรมเพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ	98.0	ดีเยี่ยม
9	การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พื้นฟูวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีในพื้นที่	99.0	ดีเยี่ยม
10	เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและคงไว้ในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	99.0	ดีเยี่ยม
11	การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนรูปแบบหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน	100.0	ดีเยี่ยม

การประเมินความรู้ทั่วไปในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากพนักงาน อปท. พบว่ามีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม ซึ่งข้อคำถามที่ผู้ตอบมีความเข้าใจดีที่สุดคือการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนา รวมทั้งความสัมพันธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และข้อคำถามการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความเข้าใจต่ำที่สุด

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การประเมินความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮางต่อการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งระดับความพร้อมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1) หน่วยงานมีความพร้อมดำเนินการด้วยตนเอง
- 2) หน่วยงานมีความพร้อม โดยต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) หน่วยงานไม่มีความพร้อม และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4.17 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ลำดับ	การพัฒนาการท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
		พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
1	การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	32.4	58	9.6
2	การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	24.8	58.2	17
3	การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	24.2	58.7	17.1
4	การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว	18.4	68.3	13.3
	ความพร้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของ อปท.	24	60.8	14.2

จากตารางที่ 4.17 การประเมินความพร้อมของ อปท. ในสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามประเด็นศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่จะต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 60.8) และมีเพียงร้อยละ 24 ที่ อปท. สามารถดำเนินการได้เอง ใน ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเด็นแตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4.18-4.24 ดังนี้

(1) ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.18 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่	25.3	66.3	8.4
การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	21	65.3	13.7
การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหมู่บ้าน	17.9	60.0	22.1
การฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเดิม	16.8	74.8	8.4
การตกแต่งสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ท่องเที่ยว	15.8	71.6	12.6
การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือบริการรูปแบบใหม่	13.7	71.6	14.7
ความพร้อมของ อปท. ด้านการพัฒนาทรัพยากร การท่องเที่ยว	18.4	68.3	13.3

จากตารางที่ 4.18 พบว่า อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 68.3)

อปท. มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเอง อาทิ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 25.3) การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 21) การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหมู่บ้าน (ร้อยละ 17.9) ส่วนการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือบริการรูปแบบใหม่ อปท. มีความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 13.7)

(2) ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.19 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
ความปลอดภัยของการใช้เส้นทาง	26.4	56.8	16.8
การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม	26.4	54.7	18.9
สภาพถนนที่ใช้งานได้	22.1	62.1	15.8
การซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม	22.1	61.1	16.8
ความพร้อมของ อปท. ด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคม/ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	24.3	58.7	17.1

จากตารางที่ 4.19 พบว่า อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 58.7)

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเอง อาทิ ความปลอดภัยของการใช้เส้นทางละ การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม(ร้อยละ 26.4) สภาพถนนที่ใช้งานได้ (ร้อยละ 22.1) ส่วนการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม อปท.มีความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 22.1)

(3) ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.20 ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อมของอปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	26.3	51.6	22.1
การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว	23.4	60.6	16.0
การให้บริการอินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว	23.2	42.1	34.7
การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง	20.0	49.5	30.5
การจัดระบบการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว	9.5	68.4	22.1
การจัดระบบบริการไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว	8.4	72.7	18.9
การจัดระบบคมนาคมขนส่ง	5.3	77.9	16.8
การพัฒนาสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว	16.6	60.4	23.0

จากตารางที่ 4.20 พบว่า อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 60.4)

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเอง อาทิ การจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล(ร้อยละ 26.3) การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 23.4) การให้บริการอินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 23.2) ส่วนการจัดระบบคมนาคมขนส่ง อปท.มีความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 5.3)

ตารางที่ 4.21 ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง

การรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การจัดทำป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว	45.8	50.0	4.2
การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัย	39.8	55.9	4.3
การตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่	35.4	54.2	10.4
การให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยว	33.7	61	5.3
การตั้งจุดตรวจและแจ้งเหตุในพื้นที่ท่องเที่ยว	32.3	55.2	12.5
การจัดแสดงแผนที่ในมาตราส่วนและทิศทางที่ถูกต้อง	30.5	63.2	6.3
การจัดสร้างสิ่งป้องกันถาวร เช่น รั้วหรือแสงกัน	29.5	51.6	18.9
การเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์การกู้ภัย	29.2	54.1	16.7
การจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว	28.4	60.0	11.6
การจัดระบบเตือนภัยที่ใช้ไฟระวังกและแจ้งเตือนภัย	26.0	54.2	19.8
ความพร้อมของ อปท. ในด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง	33.1	55.9	11.0

จากตารางที่ 4.21 อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 55.9)

แต่อย่างไรก็ตาม อปท.มีความพร้อมการพัฒนาได้ด้วยตนเอง อาทิ การจัดทำป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 45.8) การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัย (ร้อยละ 39.8) การตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่ (ร้อยละ 35.4) ส่วนการจัดระบบเตือนภัยที่ใช้ไฟระวังกและแจ้งเตือนภัย อปท.มีความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 26.0)

(4) ความพร้อมของ อปท.ต่อการสนับสนุนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.22 ความพร้อมของ อปท.ต่อการสนับสนุนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การจัดสถานที่จอดรถ	39.2	47.8	13.0
การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว	36.5	56.2	7.3
การจัดระบบการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	35.8	53.7	10.5
การจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	34.0	47.9	18.1
การจัดให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่	33.7	55.8	10.5
การกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยว	30.5	59	10.5
การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว	31.2	61.5	7.3
การจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว	16.1	72.1	11.8
การจัดระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่	14.9	59.6	25.5
การกำกับความถูกต้องในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ ภายนอก	12.6	68.4	19
ความพร้อมของ อปท.ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	28.5	58.2	13.4

จากตารางที่ 4.22 พบว่า อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 58.2)

ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อปท.มีความพร้อมในการดำเนินการด้วยตนเอง ในด้านการจัดสถานที่จอดรถ (ร้อยละ 39.2) การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 36.5) การจัดระบบการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว (ร้อยละ 35.8) ส่วนการกำกับความถูกต้องในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ภายนอก อปท.มีความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.6)

ตารางที่ 4.23 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวางแผนการท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	37.9	56.8	5.3
การกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	31.6	61	7.4
การประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น	25.5	71.3	3.2
ความพร้อมของ อปท. ในด้านการวางแผน	31.7	63	5.3

ด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า อปท. มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น (ร้อยละ 63) แต่อย่างไรก็ตามมีบางส่วนที่สามารถดำเนินการได้เอง โดยเฉพาะในส่วนของ
การจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 37.9) และการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่
แหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 31.6) ส่วนการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น อปท. มี
ความพร้อมน้อยที่สุด (ร้อยละ 25.5)

ตารางที่ 4.24 ความพร้อมของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	ความพร้อมของ อปท.		
	พร้อม (ร้อยละ)	พร้อมร่วมกับที่ อื่น (ร้อยละ)	ไม่พร้อม (ร้อยละ)
การจัดเตรียมคู่มือการท่องเที่ยว	40.0	45.3	14.7
การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่	40.0	44.2	15.8
การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่	39.6	54.1	6.3
การจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	36.8	56.8	6.4
การจัดเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	28.4	63.2	8.4
ความพร้อมของ อปท. ในด้านการประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยว	37.0	52.7	10.3

จากตารางที่ 4.24 การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่ง อปท. มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น (ร้อยละ 52.7)
แต่อย่างไรก็ตาม อปท. สามารถดำเนินการได้เองในการจัดเตรียมคู่มือการท่องเที่ยว (ร้อยละ 40.0) การ
จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ร้อยละ 40.0) ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ในรูปของการจัดเทศกาล
ท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (ร้อยละ 28.4) ที่ต้องดำเนินการร่วมกันหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 3 ข้อจำกัดของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การประเมินข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมมีข้อจำกัด อยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหากได้รับการพัฒนาหรือแก้ไข ปรับปรุง ดังข้อมูลในตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ข้อจำกัดของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

ลำดับ	ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	ค่าเฉลี่ย คะแนน	แนวโน้มการ เปลี่ยนแปลง	แปลผล
1	ระบบการจัดสรรงบประมาณ	3.49	± 1.06	มาก
2	จำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร	3.39	± 1.04	ปานกลาง
3	การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง	3.05	± 0.94	ปานกลาง
4	ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของ พนักงานระดับปฏิบัติ	3.03	± 0.82	ปานกลาง
5	โครงสร้างการบริหารงานขององค์กร	3.03	± 0.83	ปานกลาง
6	ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กร	3.03	± 0.97	ปานกลาง
7	ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่	3.00	± 1.13	ปานกลาง
8	ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กร	2.97	± 0.83	ปานกลาง
9	ความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	2.97	± 0.94	ปานกลาง
10	จำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยว	2.95	± 0.96	ปานกลาง
11	ทัศนคติขององค์กรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว	2.90	± 0.91	ปานกลาง
12	ขั้นตอนการออกกฎระเบียบข้อบังคับ	2.89	± 0.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ข้อจำกัดของของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีข้อจำกัดมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ด้านระบบการจัดสรรงบประมาณ (3.49)มากที่สุด ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อจำกัดในด้านการจัดสรรงบประมาณและจำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร มีแนวโน้มว่าจะเป็นข้อจำกัดมากขึ้นจนถึงระดับที่มากที่สุดได้ในอนาคตหากไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น รองลงมา คือ ด้านจำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร (3.39) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (3.05) และข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอันดับน้อยสุดคือด้านขั้นตอนการออกกฎระเบียบข้อบังคับ (2.89)

ส่วนที่ 4 ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มเนื้อหา และสรุปประเด็นความคิดเห็นตามความถี่ของข้อมูลพบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยเรียงกลุ่มเนื้อหาที่ต้องการพัฒนาจากค่าความถี่มากไปน้อยดังนี้

- 1) การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3) การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยว
- 4) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยว (2) บทบาทของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) ความต้องการของชุมชนต่อ อปท. ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และ (4) ศักยภาพของ อปท. ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก มีผลการศึกษาโดยสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

5.1.1 บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

ลุ่มน้ำกกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมของจังหวัดเชียงราย โดยเป็นพื้นที่นำร่องด้านการท่องเที่ยว ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย ที่มีพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวในพื้นที่มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางธรรมชาติและความพร้อมทางวัฒนธรรมชนเผ่าเป็นจุดขายและดึงดูดนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การล่องแพ พายเรือคายัค นั่งเรือตามลำน้ำกก ปั่นจักรยานเดินป่าและนั่งช้าง เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า หมู่บ้านชาวเขาและที่พักโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่ซื้อโปรแกรมการท่องเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย การล่องแพ นั่งช้างและเดินป่า นอกจากนั้นยังมีนักท่องเที่ยวที่ชอบผจญภัยหรือ Back-Packer ที่ส่วนใหญ่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตัวเอง โดยหารแรมโดยสารรับจ้างในเมืองเชียงราย เพื่อเข้าไปทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเข้าพักในที่พักแบบโฮมสเตย์ การเดินป่าโดยใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น และนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในลักษณะไปเช้า-เย็นกลับ ด้วยรถส่วนตัว เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง

รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์กรบริหารส่วนตำบลดอยฮาง องค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคำม่วนเชียงราย หน่วยจัดการต้นน้ำและโครงการในพระราชดำริในพื้นที่ และองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง แต่ ณ ปัจจุบันการดำเนินการของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทั้งนี้ ภาคเอกชนภายนอกยังคงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ เพราะมีศักยภาพในด้าน การบริการนำเที่ยว การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์

การทำตลาดและการจัดหานักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เจ้าของเรือ เจ้าของบ้านพักและขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีสภาพเป็นพื้นที่ตั้งรับ ไม่มีอิสระต่อการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในประเด็นของปัญหาและอุปสรรคที่พบในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก สรุปได้ว่าปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกในภาพรวมมีความรุนแรงปานกลาง โดยปัญหาในแต่ละด้านมีความรุนแรงต่างกันคือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความรุนแรงของปัญหาในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น หากไม่มีการจัดการแก้ไขปัญหาก็อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่

5.1.2 บทบาทของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่และโครงการพัฒนาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและจัดความยากจนของประเทศ ทั้งนี้ โครงการ/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ที่มีการดำเนินการจริง ในปี 2551 เมื่อพิจารณาด้านจำนวนโครงการที่ดำเนินการเทียบกับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนฯ คิดเป็นร้อยละ 2.3 ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและ คิดเป็นงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเทียบกับจำนวนรายได้ของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาท้องถิ่น ในปี 2551 เป็นจำนวน 131,000 บาทหรือร้อยละ 1.15

องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง มีจำนวนโครงการที่ดำเนินการเทียบกับโครงการที่บรรจุไว้ในแผนฯ คิดเป็นร้อยละ 1.4 โดยงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการเทียบกับจำนวนรายได้ของหน่วยงานที่นำมาพัฒนาท้องถิ่น ในปี 2551 เป็นจำนวน 60,000 บาท หรือร้อยละ 0.85

นอกจากนี้ทั้งสองหน่วยงานยังได้สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนคอยฮาง – แม่ยาว เพื่อหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยร่วมมือกับสมาพันธ์การท่องเที่ยว 17 จังหวัดภาคเหนือ และค่ายเม็งรายมหาราชในการ จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว-คอยฮางและค่ายเม็งรายมหาราช โดยจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวคอยฮาง-แม่ยาว เพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.1.3 ความต้องการของชุมชนต่อ อปท.ในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำ

กก

ชุมชนมีความต้องการให้ อปท.ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่างๆดังนี้

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อยคือ การจัดเทศกาลหรือมหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว การปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อยคือ การติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การแสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง การจัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การจัดจุดจอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว และการจัดรถโดยสารสาธารณะเข้าแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐานโดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อยคือ การจัดตั้งถังสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง พัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคบริการนักท่องเที่ยว พัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม ตั้งจุดโทรศัพท์รับคลื่นโทรศัพท์ และพัฒนามาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ด้านการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวประเภทการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อยคือ การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง การตั้งจุดตรวจรับแจ้งเหตุในแหล่งท่องเที่ยว จัดหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในแหล่งท่องเที่ยว สร้างสิ่งป้องกันภัยถาวร จัดระบบเตือนภัยสำหรับเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย จัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย และจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อยคือ การจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน จัดตั้งตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเที่ยวในพื้นที่ จัดการพัฒนามาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ จัดการประชุมรับฟังปัญหาการท่องเที่ยวจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี ออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยว จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โดยเฉพาะออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการ การให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ จัดจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การประสานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนพับแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่

5.1.4 ศักยภาพของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
ศักยภาพของ อปท.จำแนกเป็น 4 ประเด็น คือ

1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การทดสอบความรู้เกี่ยวกับบทบาทของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จากพนักงาน อปท. พบว่า อปท.มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งนี้ อปท.ไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

2) ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การประเมินความพร้อมของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามประเด็นศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีบางกรณีที่ อปท.สามารถดำเนินการได้เอง เช่น ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ความพร้อมของ อปท.ในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ละประเด็นแตกต่างกัน ดังนี้

(1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท.มีความพร้อมในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ รองลงมา คือ การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหมู่บ้าน และการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือบริการรูปแบบใหม่

(2) การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองด้านการรักษาความปลอดภัยของการใช้เส้นทางมากที่สุด รองลงมา คือ การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม สภาพถนนที่ใช้งานได้ และการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม

(3) การพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านสาธารณูปโภคในแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาได้ด้วยตนเองด้านการจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการอินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดระบบคมนาคมขนส่ง

ทั้งนี้ อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดย อปท.มีความพร้อมการพัฒนาได้ด้วยตนเองโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การจัดทำป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัย การตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่ และการจัดระบบเตือนภัยที่ใช้ไฟระว่งและแจ้งเตือนภัย

(4) การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

อปท.มีความพร้อมในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อปท.มีความพร้อมในการดำเนินการด้วยตนเองด้านการจัดสถานที่จอดรถมากที่สุด รองลงมา คือการจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว การจัดระบบการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และการกำกับความถูกต้องในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ภายนอก

ด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า อปท.มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น แต่มีบางส่วนที่ อปท.สามารถดำเนินการได้เอง เช่น การจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานอื่น

ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่ง อปท.มีความพร้อมที่จะดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น แต่มีบางส่วนที่ อปท.สามารถดำเนินการได้เอง เช่นการจัดเตรียมคู่มือการท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยกเว้นการประชาสัมพันธ์ในรูปของการจัดเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ที่ต้องดำเนินการร่วมกันหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

3) ข้อจำกัดของ อปท.ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

การประเมินข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมมีข้อจำกัด อยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหากได้รับการพัฒนาหรือแก้ไข ปรับปรุง ข้อจำกัดของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละประเด็นมีความแตกต่างกัน โดย เรียงลำดับข้อจำกัดในแต่ละประเด็นจากมีข้อจำกัดมากที่สุดไปน้อยดังนี้ ระบบการจัดสรรงบประมาณ จำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของพนักงานระดับปฏิบัติ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กร ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กร ความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว จำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยว ทักษะฝีมือขององค์กรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และขั้นตอนการออกกฎระเบียบข้อบังคับ

4) ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ นั้น
อปท.มีความต้องการพัฒนาความรู้และทักษะด้าน การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว
การตลาดการท่องเที่ยวและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว

5.2 อธิบายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก มีลักษณะคล้ายคลึงกับ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในชุมชนทั่วไป ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวก
การจัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่นเดียวกับบทบาทของ อปท.
ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของมนัส สุวรรณ(2541) แต่ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า
บทบาทของท้องถิ่นจะมีผลต่อการพัฒนาเพิ่มขึ้นหากได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและ
เอกชนที่รับผิดชอบโดยตรงของรัฐและเช่นเดียวกับ รวิภา หอมเศรษฐี(2541) ที่กล่าวว่าบทบาทที่เกิดขึ้น
จำเป็นต้องมีความชัดเจน ภายใต้ความพร้อมของบุคลากร ทรัพยากรการบริหาร การประชาสัมพันธ์
กระบวนการประสานงานและ ปัจจัยทางสังคม

บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของ อปท.ในพื้นที่ ถูกกำหนดไว้ด้วย
พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้อปท. ที่ให้ต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ โดยแผนพัฒนาดังกล่าวจำเป็นต้องสอดคล้องกับแนวทาง
การพัฒนาและนโยบายในระดับประเทศและระดับจังหวัด รวมทั้งศักยภาพและความต้องการของชุมชน
ในพื้นที่และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ดังนั้น แนวทางการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก จึงสามารถทำได้ตาม
กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้แผนพัฒนาฯ ที่ได้
ตรงตามความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับงานศึกษาของ อัญชลี รุ่งชัยยันต์(2545) และพระมหาสุ
ทิตย์ อบอุ่น (2541) ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจะเกิดความยั่งยืนได้ต้องได้รับการ
สนับสนุนจาก อปท.ในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงสรุปได้ว่าแนวทางที่เหมาะสมของท้องถิ่น
ซึ่งจะช่วยนำการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปสู่ความยั่งยืนได้ ควรมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม
กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของตนเอง ทั้งนี้ ยุทธ
ศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนดังกล่าว
ครอบคลุมรายละเอียด ดังนี้

- 1) การสร้างศักยภาพการบริหารจัดการด้านการจัดทำแผนและการตลาด
- 2) การเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

- 4) การอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
- 5) การพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของ อปท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกจะสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่สรุปไว้โดย ชาชีวัฒน์ ศรีแก้วและคณะ(มปท.) ว่าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บำรุงรักษาและพัฒนากิจการงานใดๆ ให้เกิดความเจริญ อยู่ดีกินดีของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยว

แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานตามหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นในชุมชนลุ่มน้ำกก ยังไม่สามารถทำได้เพียงลำพังแต่ต้องได้รับการสนับสนุนหรือร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีศักยภาพสูงกว่า ทั้งในด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่รวมถึงการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการพัฒนาเส้นทางคมนาคม/เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่นเดียวกับด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง ด้านการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวและด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยความคิดเห็นของบุคลากรท้องถิ่นเห็นว่าท้องถิ่นในชุมชนลุ่มน้ำกกพร้อมสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตนเองเพียงร้อยละ 20.8 ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น ร้อยละ 63.5 และ 15.7 ไม่มีความพร้อมดำเนินการ สอดคล้องกับการศึกษาของมนัส สุวรรณและคณะ (2541) ที่ได้เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดย อปท.ว่าจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกระดับได้มีส่วนร่วมและต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวในพื้นที่

ดังนั้น ในการพัฒนาศักยภาพของ อปท. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก สามารถทำได้โดยการสร้างความพร้อมในส่วนที่ท้องถิ่นยังขาดความพร้อมและเป็นปัจจัยที่นอกเหนือจากโครงสร้างหน้าที่และงบประมาณของหน่วยงาน โดยเฉพาะความสามารถในการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่ การจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในแหล่งท่องเที่ยว การจัดระบบระบายน้ำทิ้งและการจัดการขนส่งสาธารณะ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกกนั้นสามารถดำเนินการได้ดังนี้ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนั้นควรส่งเสริมการพัฒนาสินค้าท้องถิ่น ของที่ระลึกที่มีคุณภาพและอัตลักษณ์ของพื้นที่

ด้านการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ อย่างสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย ส่งเสริมความสะดวกของการเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางในพื้นที่ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยกำหนดตารางเดินรถประจำวันให้ชัดเจนพร้อมทั้งเร่งแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถจักรยานยนต์บนท้องถนน

ด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ รวมทั้งการสร้างมาตรการในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนาเครือข่ายการตลาดทางการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและ ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างโอกาสในการได้รับผลประโยชน์แก่ชุมชน รวมทั้งก่อตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมุ่งพัฒนานุเคราะห์ทางการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กรและพนักงานระดับปฏิบัติ การสื่อสารของมัลติเทสก์ การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการดำเนินการ อปท.ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า อปท.ยังไม่สามารถที่จะบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง เนื่องจากขาดทักษะ ความรู้ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของ อปท.ให้มีความรู้และทักษะ ในประเด็น การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยวและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคที่เกี่ยวข้องและบริบทพื้นที่ซึ่งเอื้อต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ โดยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

- กนิษฐา อู่ถาวร และคณะ. (2545). โครงการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สาขาหนองแม่นา จ.เพชรบูรณ์. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2543). คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต. สด. พิมพ์ครั้งที่ 2. ตุลาคม 2543.
- การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th> วันที่ 19 กันยายน 2550.
- การท่องเที่ยวโดยชุมชน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.communitytourism.net วันที่ 24 สิงหาคม 2550.
- ไกรสิทธิ์ สิทธิโชค และคณะ. (2543). โครงการวิจัยการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ชาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2537) . การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า: 21-27.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). โครงการวิจัยวิถีชีวิตวิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. หน้า 1-10.
- ฐิติ ฐชาติ และคณะ. (2538). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมณฑลยูนนาน : ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในนครคุนหมิง เมืองถุนาน และเมืองกุหลูซี. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 32-33.
- ฐิติ ฐชาติ. (2544) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวอ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยชุดโครงการสร้างความเข้มแข็งชุมชน. เชียงใหม่: โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
- ชัชวาล ชัชวรัตน์. (2540). เชียงรายกับการพัฒนาที่ยั่งยืน : การคาดการณ์สำหรับอนาคต. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงใจ หล่อชนวนดิษฐ์ และคณะ. (2543). โครงการวิจัยการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จ.แม่ฮ่องสอน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ดารณี บุญธรรม และคณะ. (2544). โครงการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้งบ้านน้ำเค-สานก้วย ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ทองทวี หงส์วิวัฒน์.(2527). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบาย. สาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล.

- นวพร แสงหนุ่ม.(2544). ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์ รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล และคณะ. (2542). โครงการวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง
ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548).อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ.พิมพ์ครั้งที่ 1.ศูนย์วิชาการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย.
- บุษบา สิทธิการ และคณะ. (2544). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์
จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ปาริชาติ ประเสริฐเทียนชัย และคณะ.(2544). โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาน้อย เขาประดู่ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก. สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- พจนารถ กริ่งไกร. (2545). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย.
การค้นคว้าอิสระ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรมมินทร์ พวงมาลา และคณะ. (2544). โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่
กำปอง หมู่ที่ 3 ต.ห้วยแก้ว กิ่ง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
สำนักงานภาค.
- พระมหาสุทิตย์ อ่อนุ่น. (2541). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณีเส้นทางสายน้ำกก. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. คณะ
สังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสมศักดิ์ สิริจินโท และคณะ. (2545). โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวลาหู่บ้านอุ้มยอม ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค
- ไพรัตน์ เจริญรินทร์. (2531) ชนบทไทย : การผันแปรในอนาคตกายหลังการพัฒนา.วารสารพัฒนบริหาร
ศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 28.
- มนัส สุวรรณ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). โครงการศึกษาวิจัยการจัดการ
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัด กระทรวงมหาดไทย.

- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2545). แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน. โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www2.nesac.go.th/>.
- รวิภา หอมเศรษฐี. (2541). ประสิทธิภาพของการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ : กรณีจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ.(2544). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ.(2545). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ความรู้เฉพาะด้าน: อบจ.กับการท่องเที่ยว .
- วรรณา ศิลปอาษา , นกมล ภาคพรต และดร.วสิน อิงคพัฒนกุล.(2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Management). พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช.
- วัชรินทร์ ศรีสัตบุตร และคณะ. (2545). โครงการวิจัยรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านถ้ำหนองเบี้ยย ต.ศรีดงเย็น อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- วัฒนพงศ์ ภัทรสุขเกษม และคณะ.(2545). รายงานการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับชุมชนหมู่บ้านห้วยแม่ซ้าย ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.kromcholrid.go.th วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2551.
- สรัสวดี อาสาสรรพกิจ.(2543). โครงการการวิจัยเพื่อพัฒนาความพร้อมของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.),การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.).
- สินธุ์ สโรบล และคณะ (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ส่งศรี วงษ์เวช.(2545). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง. ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานทะเบียน อ.เมือง จ.เชียงราย. (2550). ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (อปฐ.2) [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา<http://www.maeyaomail.com>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาวและองค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง. แผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2551 – 2553).

อัญชลี รุ่งชัยยันต์.(2545). การพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือล่องน้ำปิง : กรณีศึกษาวัดชัยมงคล – วัดท่าหลุก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุดร วงษ์ทับทิม.(2545). โครงการวิจัย ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่สี อำเภอป่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.

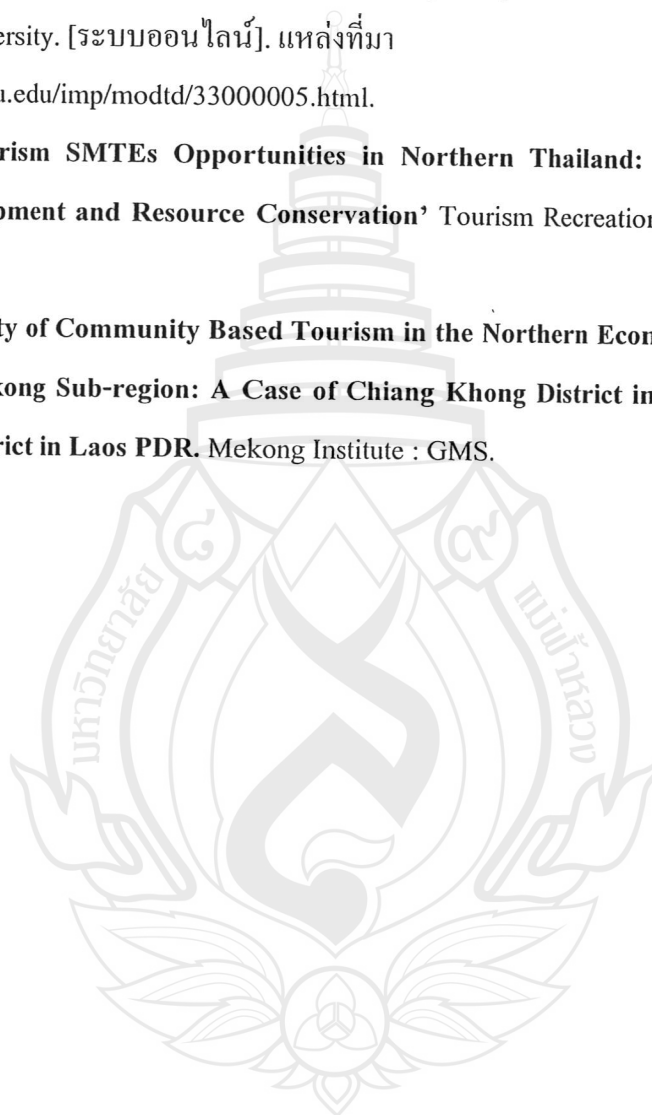
Daniel J. Stynes and Cynthia O'Halloran.(1987). **Tourism Planning**. Cooperative Extension Service

Michigan State University. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://web1.msue.msu.edu/imp/modtd/33000005.html>.

Sitikarn, B. (2008) '**Ecotourism SMTEs Opportunities in Northern Thailand: A Solution to Community Development and Resource Conservation**' Tourism Recreation Research Vol. 33(3), 2008:303-311.

Sitikarn, B. (2008) **Potentiality of Community Based Tourism in the Northern Economic Corridor of the Greater Mekong Sub-region: A Case of Chiang Khong District in Thailand and Luang Namtha District in Laos PDR**. Mekong Institute : GMS.

ภาคผนวกที่ 1

แบบสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
ชุมชนลุ่มน้ำกก

แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อ-สกุล.....

ตำแหน่ง.....อายุ.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....อาชีพ.....

ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ปัญหาของชุมชนในปัจจุบัน

.....

สังคมและวัฒนธรรม

.....

เศรษฐกิจและการพัฒนา

.....

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

.....

การบริการด้านการท่องเที่ยว

.....

การมีส่วนร่วมของชุมชน

.....

บทบาทและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล

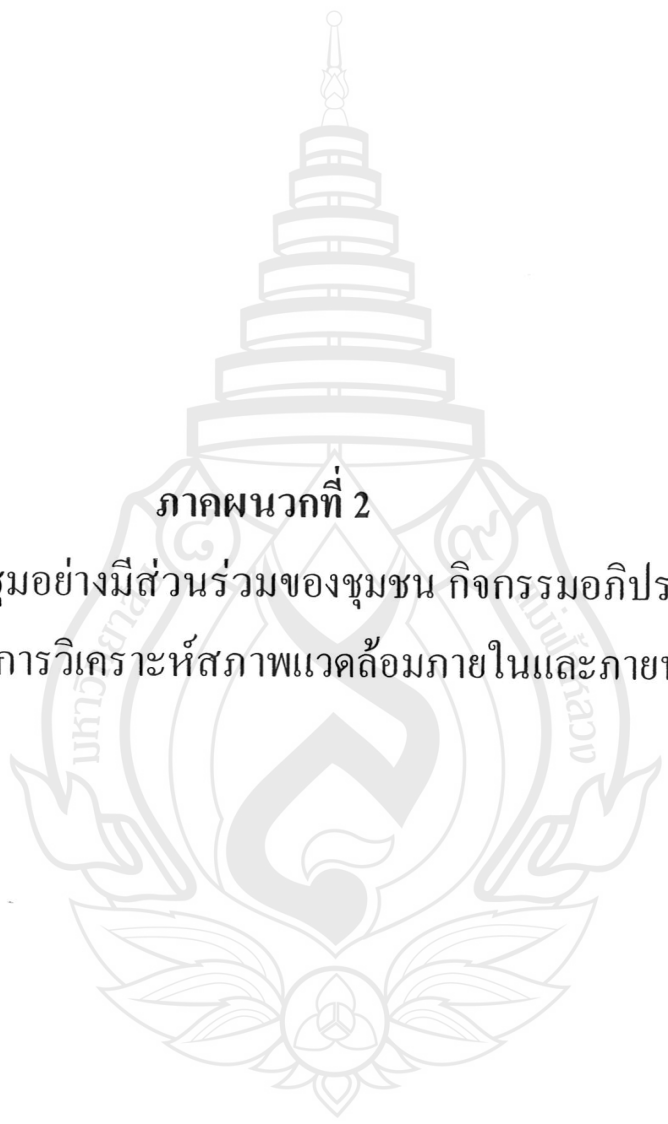
.....

ความต้องการของชุมชน.....

.....

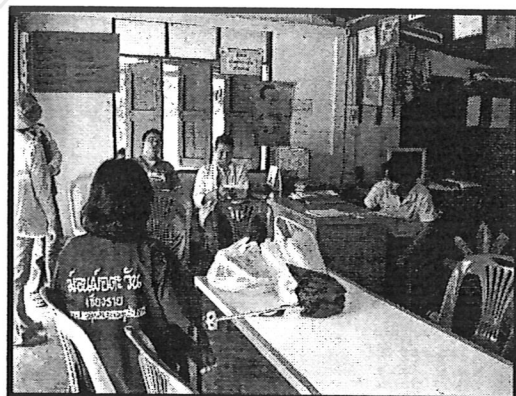
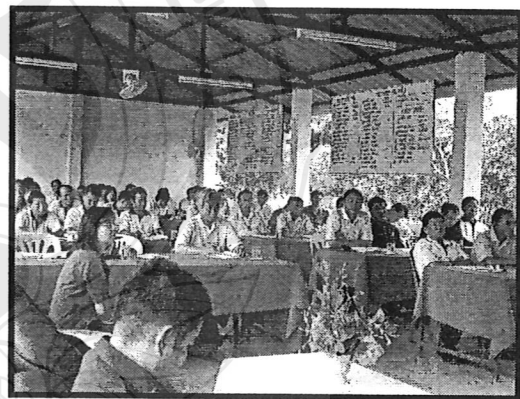
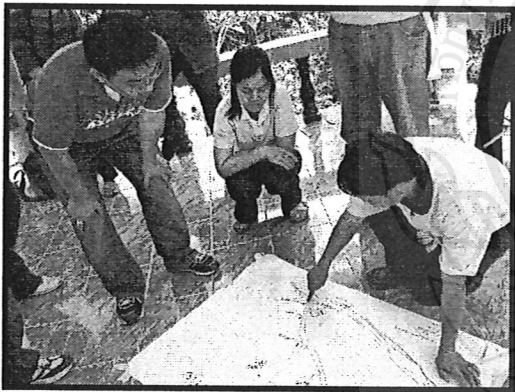
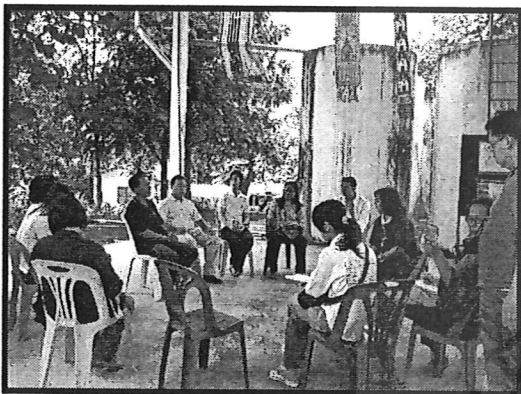
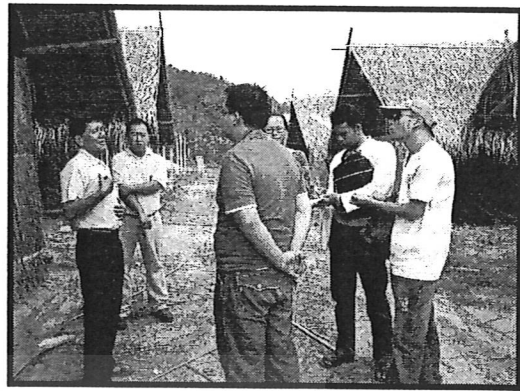
ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก

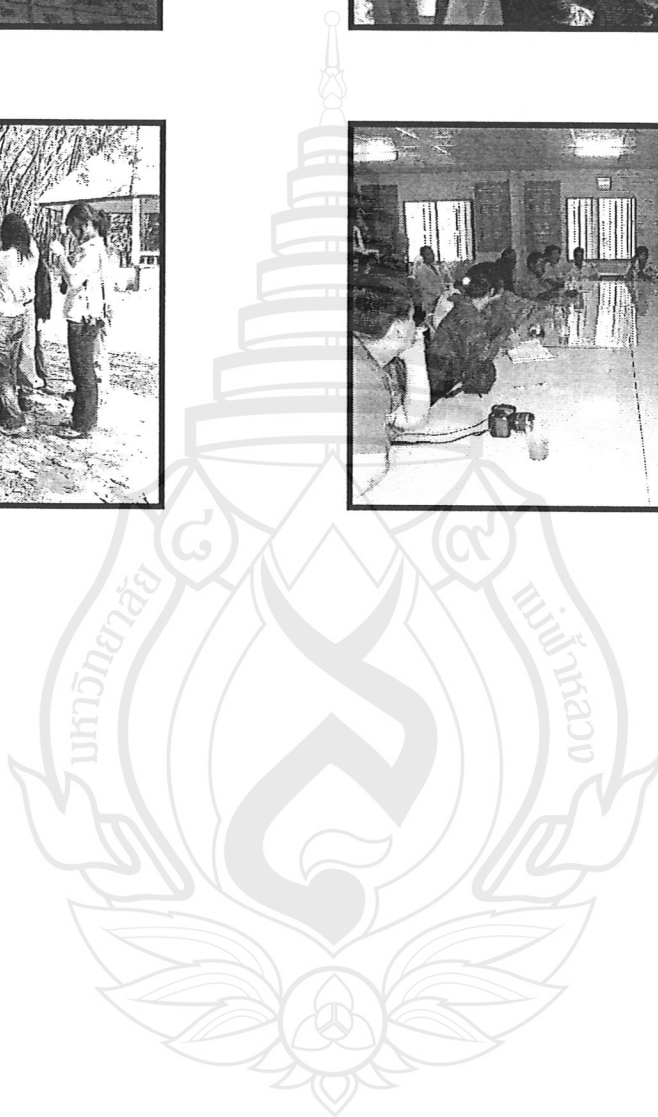
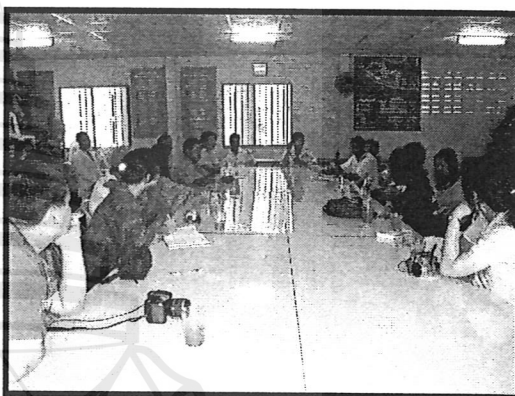
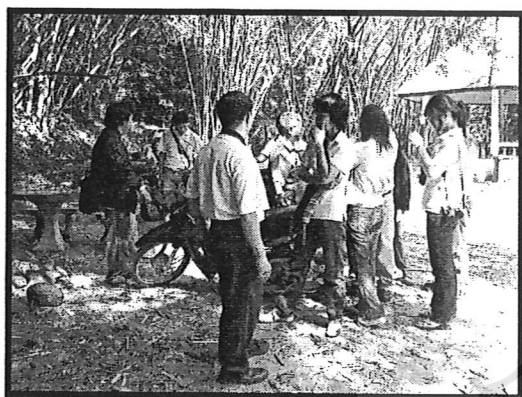
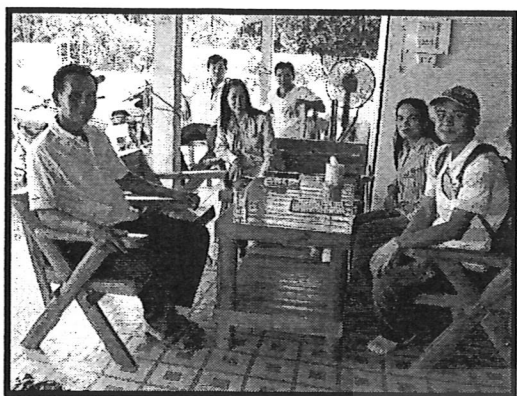
.....

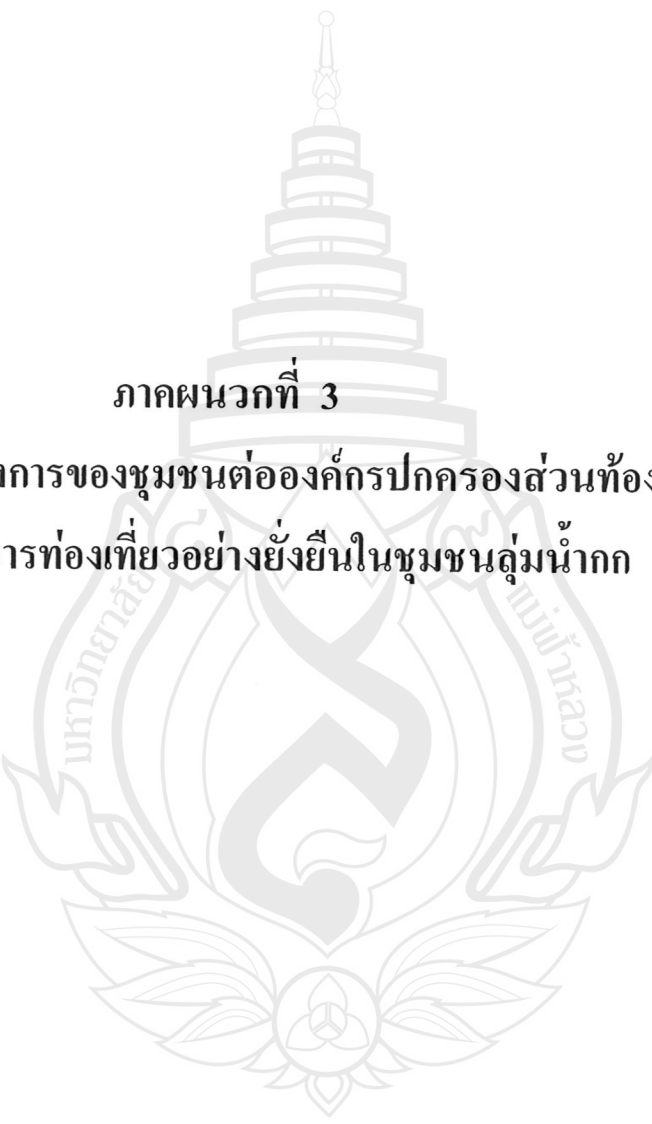

ภาคผนวกที่ 2

การจัดกิจกรรมประชุมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย
และกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

ภาคผนวกที่ 3

แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ
สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก

**แบบสอบถามความต้องการของชุมชนต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
ชุมชนลุ่มน้ำกก**

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งโครงการพัฒนาศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย โดยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งได้รับการสนับสนุน ทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กรุณากรอกแบบสอบถามตามความเป็นจริงเพื่อนำคำตอบไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ถูกอ้างอิงโดยตรงหากไม่ได้รับการอนุญาตจากท่าน

ส่วนที่ 1 ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยว

กรุณาใส่เครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ท่านเห็นว่าเป็นปัญหาในแหล่งท่องเที่ยว และระบุพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านเห็นว่ามีปัญหา

ปัญหาที่พบ	พื้นที่ ท่องเที่ยว	ลำดับของปัญหา				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1) ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว Attraction						
1.1 สินค้าท้องถิ่นไม่สวยงามและไม่ได้คุณภาพ						
1.2 ไม่มีจุดจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น						
1.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ						
1.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย						
2) ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว Accessibility						
2.1 เส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก/ชำรุด						
2.2 การเดินทางด้วยรถโดยสารสาธารณะไม่มีความสะดวก						
2.3 จำนวนรถโดยสารที่เดินทางเข้า-ออกในพื้นที่มีน้อย						
2.4 ตารางเวลาเดินรถประจำวันของรถโดยสารประจำทาง						
2.5 ความขัดแย้งของรถโดยสารประจำทางกับรถจักรยานยนต์ นอกพื้นที่						
3) ปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว Amenity						
3.1 ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและการ โจรกรรม						
3.2 ที่พักแรมไม่ได้มาตรฐาน						
3.3 อาหารและเครื่องดื่มไม่ได้มาตรฐาน						
3.4 มัคคุเทศก์ท้องถิ่นมีไม่เพียงพอและขาดความรู้ในการสื่อสาร						
3.5 ความสกปรกและไม่เป็นระเบียบของสถานที่ในแหล่ง						

ปัญหาที่พบ	พื้นที่ ท่องเที่ยว	ลำดับของปัญหา				
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
ท่องเที่ยว						
4) ปัญหาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว Ancillary Service						
4.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน						
4.2 ขาดศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว						
4.3 แหล่งท่องเที่ยวขาดการประชาสัมพันธ์						
4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดแนวทางที่ชัดเจน						

ส่วนที่ 2 ความต้องการของชุมชนต่อองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการท่องเที่ยว

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับของความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ตามเกณฑ์ระดับพร้อมระบุรายละเอียดด้านหลังความต้องการ ดังนี้

ความต้องการให้ดำเนินการ	ระดับความต้องการ		
	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ต้องการ อย่างยิ่ง
1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว Attraction			
1.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ			
1.2 ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เสื่อมความนิยม			
1.3 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ			
1.4 ปรับแต่งสภาพภูมิทัศน์พื้นที่ท่องเที่ยว			
1.5 พัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว			
1.6 จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว			
1.7 จัดเทศกาลหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว			
2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว Accessibility			
2.1 จัดรถโดยสารสาธารณะเข้าพื้นที่ท่องเที่ยว			
2.2 จัดจุดจอดรถโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว			
2.3 ปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
2.4 แสดงแผนที่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเส้นทาง			
2.5 ติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว			
2.6 จัดทำป้ายบอกทางในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว			
3) ด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว Amenity			
ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน			

ความต้องการให้ดำเนินการ	ระดับความต้องการ		
	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ต้องการ อย่างยิ่ง
3.1 ตั้งจุดโทรศัพท์/รับคลื่นโทรศัพท์			
3.2 จัดระบบนำอุปโภคบริโภคบริการนักท่องเที่ยว			
3.3 จัดตั้งถังสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย			
3.4 จัดระบบระบายน้ำทิ้ง			
3.5 พัฒนามาตรฐานมัคคุเทศก์ท้องถิ่น			
3.6 พัฒนามาตรฐานการบริการอื่นๆ			
3.7 พัฒนามาตรฐานการบริการที่พักแรม			
3.8 พัฒนามาตรฐานการบริการอาหารและเครื่องดื่ม			
ประเภทความปลอดภัย			
3.9 จัดหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่ท่องเที่ยว			
3.10 ตั้งจุดตรวจและรับแจ้งเหตุในพื้นที่ท่องเที่ยว			
3.11 จัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว			
3.12 จัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยง			
3.13 จัดเตรียมและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์กู้ภัย			
3.14 สร้างสิ่งป้องกันภัยถาวร เช่น รั้วหรือแผงกั้น			
3.15 จัดระบบเตือนภัยสำหรับเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย			
4) การการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว Ancillary Service			
4.1 จัดจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่			
4.2 ออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการ			
4.3 ออกกฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว			
4.4 จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว			
4.5 จัดทำแผ่นพับแสดงข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่			
4.6 จัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว			
4.7 ตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเที่ยวในพื้นที่			
4.8 ให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่			
4.9 กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน			
4.10 จัดการพัฒนาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้			
4.11 ประสานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
4.12 เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการ			

ความต้องการให้ดำเนินการ	ระดับความต้องการ		
	ไม่ต้องการ	ต้องการ	ต้องการ อย่างยิ่ง
พัฒนา			
4.13 จัดประชุมรับฟังปัญหาการท่องเที่ยวจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นประจำทุกปี			
4.14 จัดทำคู่มือการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โดยเฉพาะ			

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว

.....

.....

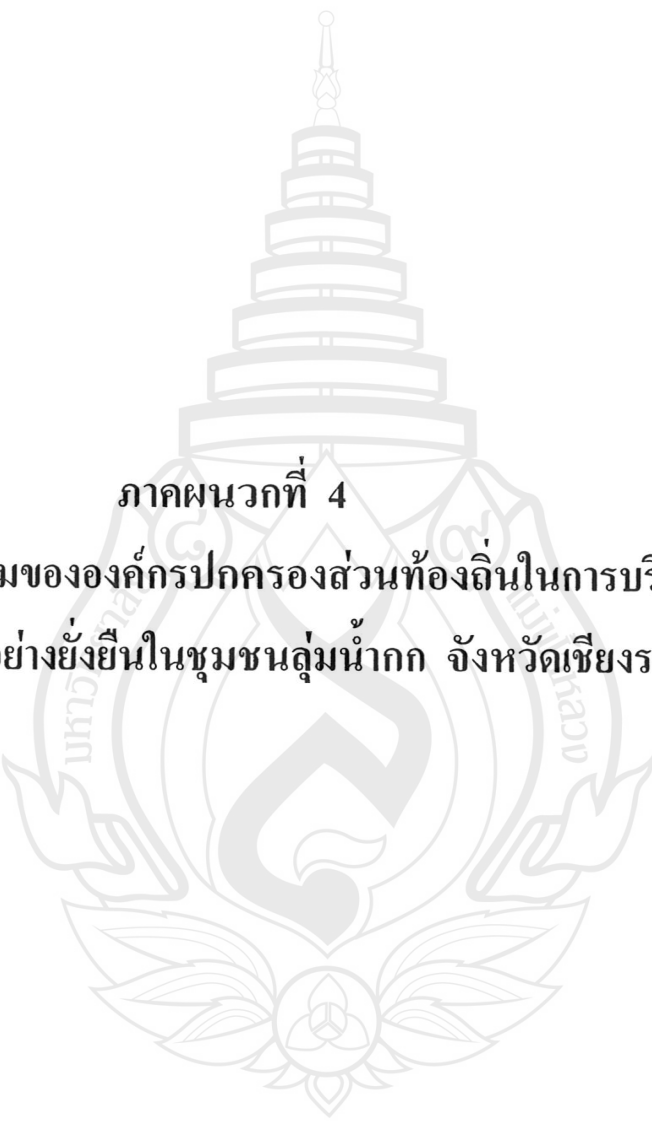
.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ข้อมูล
คณะผู้ศึกษา ดร.บุษบา สิริธการและสิริวัฒนา ใจมา

ภาคผนวกที่ 4

แบบประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย

แบบประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน
ชุมชนลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย

แบบสำรวจประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
4. ข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
5. ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. หน่วยงาน
2. ตำแหน่ง

☐	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	☐	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่.....
☐	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล	☐	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
☐	เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล	☐	กอง / ส่วน.....
☐	อื่นๆ โปรดระบุ		
3. ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....ปี

ส่วนที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องตรงตามความคิดเห็นของท่าน

- 1) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น จังหวัด และภูมิภาค แต่ขึ้นอยู่กับแผนการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่นั้นๆ
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 2) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีในพื้นที่
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 3) การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนและหลักสูตรอบรมเพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 4) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการยึดหลักการจัดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถดำรงอยู่ได้ และสร้างผลกำไรและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 5) เป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและคงไว้ในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 6) การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนรูปแบบหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 7) การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์รวมอยู่ด้วย
1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่

- 8) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 9) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 10) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่
- 11) ความร่วมมือของภาคที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง ความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ นักวิชาการ และสื่อ
- 1) ☐ ใช่ 2) ☐ ไม่ใช่

ส่วนที่ 3 ความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องตรงตามความคิดเห็นของท่านเฉพาะการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่านเท่านั้น

- 1 = มีความพร้อมดำเนินการด้วยตนเอง
- 2 = มีความพร้อมโดยต้องดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3 = ไม่มีความพร้อม และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริม

ความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว	1	2	3
1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว			
1.1 การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่			
1.2 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว			
- การฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวเดิม			
- การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในหมู่บ้าน			
- การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือบริการรูปแบบใหม่			
- การตกแต่งสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ท่องเที่ยว			
- การพัฒนาสินค้าท้องถิ่นเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว			
2. ด้านการอำนวยความสะดวก			
- การจัดระบบบริการไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดระบบน้ำอุปโภคบริโภคในแหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล			
- การจัดระบบการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว			
- การให้บริการอินเทอร์เน็ตในแหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง			
3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว / การพัฒนาเส้นทางคมนาคม			
- สภาพถนนที่ใช้ยานได้			
- ความปลอดภัยของการใช้เส้นทาง สภาพถนนที่ใช้ยานได้			
- การซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม			
- การบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม			
- การจัดระบบคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
- สถานีจอดรถ			

ความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว	1	2	3
- การจัดระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่			
4. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว			
- การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว			
- การกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบการใช้แหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่			
- การจัดระบบการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว			
- การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว			
- การจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น			
- การกำกับความถูกต้องในการนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ภายนอก			
5. ด้านการรักษาความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ โจรผู้ร้ายและการหลงทาง			
- การตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำการในพื้นที่			
- การตั้งจุดตรวจและแจ้งเหตุในพื้นที่ท่องเที่ยว			
- การจัดอบรมอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในชุมชนท่องเที่ยว			
- การจัดทำป้ายเตือนภัยบริเวณพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเกิดภัย			
- การจัดทำป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดแสดงแผนที่ในมาตราส่วนและทิศทางที่ถูกต้อง			
- การให้ข้อมูลรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวก่อนการท่องเที่ยว			
- การเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์การกู้ภัย			
- การจัดสร้างสิ่งป้องกันถาวร เช่น รั้วหรือแผงกั้น			
- การจัดระบบเตือนภัยที่ใช้ไฟกระพริบและแจ้งเตือนภัย			
6. ด้านการวางแผน			
- การกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่			
- การประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
7. ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่			
- การจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว			
- การจัดเทศกาลท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว			
- การจัดเตรียมคู่มือการท่องเที่ยว			
- การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่			

ส่วนที่ 4 ข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนลุ่มน้ำกก
กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องตรงตามความคิดเห็นของท่านในแต่ละหัวข้อ

1	ระดับความสำคัญ	น้อยที่สุด
2	-----“-----	น้อย
3	-----“-----	ปานกลาง
4	-----“-----	มาก
5	-----“-----	มากที่สุด

องค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กร	ข้อจำกัด				
	1	2	3	4	5
1. ระบบการจัดสรรงบประมาณ					
2. จำนวนงบประมาณและรายได้ขององค์กร					
3. จำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยว					
4. ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของผู้บริหารองค์กร					
5. ความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ					
6. โครงสร้างการบริหารงานขององค์กร					
7. ขั้นตอนการออกกฎระเบียบข้อบังคับ					
8. ทัศนคติขององค์กรต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว					
9. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กร					
10. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง					
11. ความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว					
12. ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่					

ส่วนที่ 5 ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

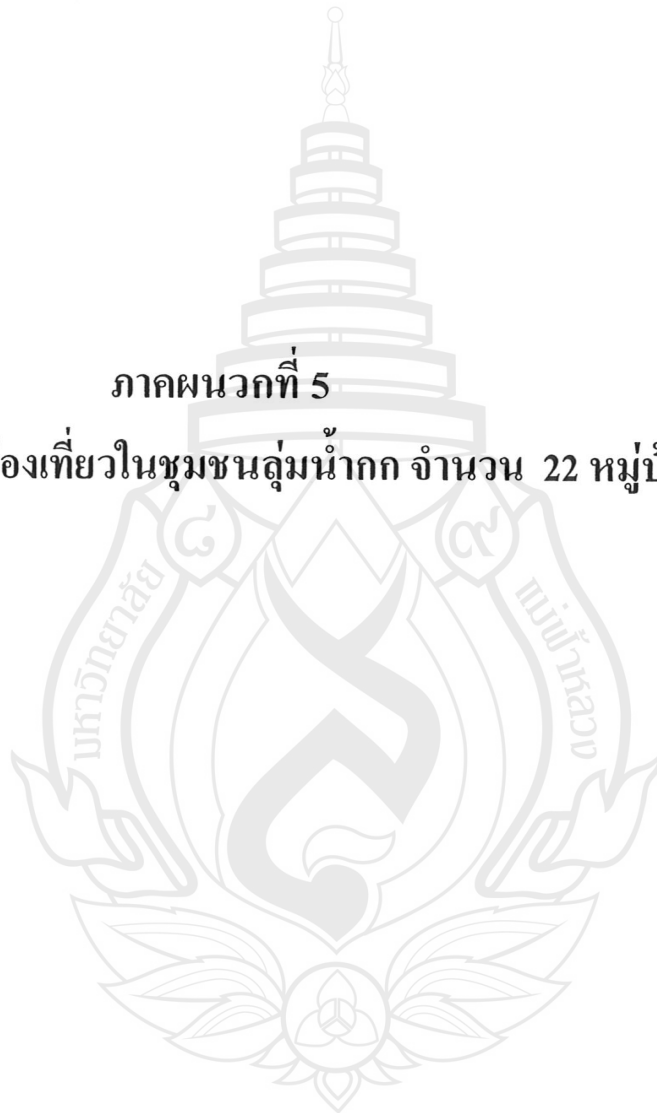
.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ข้อมูล
ดร.บุษบา สิทธิการ
สิริวัฒนา ใจมา
คณะผู้ศึกษา

ภาคผนวกที่ 5

สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนลุ่มน้ำกก จำนวน 22 หมู่บ้าน

ภาคผนวกที่ 3 สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่บ้านริมแม่น้ำกก 22 หมู่บ้าน

หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ (Ancillary Service)
ตำบลแม่ยาว				
หมู่ที่ 1 บ้านห้วยขมิ้น	- วัดนันทารามบ้านห้วยขมิ้น - การศึกษาธรรมชาติเดินป่า	สามารถเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ได้อย่างสะดวก	- การบริการสาธารณสุขไปรษณีย์ - ร้านค้าขายของที่ระลึกของชุมชน - ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวของมูลนิธิกระจกเงา	ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิกระจกเงา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ และวัตถุโบราณต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
หมู่ที่ 2 บ้านรวมมิตร	- วัดนันทารามบ้านห้วยขมิ้น - วัดโพธิ์ชัย - วัดโพธิ์ชัย - วัดโพธิ์ชัย - วัดโพธิ์ชัย	สามารถเดินทางโดยรถจักรยานยนต์จากตัวเมืองเชียงใหม่ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตรทางแพจากบ้านท่าตอน จังหวัดเชียงใหม่และเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงใหม่	- การบริการสาธารณสุขไปรษณีย์ - มีจุดบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว - ร้านค้าขายของที่ระลึกของชุมชน - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	ชุมชนมีการวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และแนวทางการท่องเที่ยว แบบใหม่ โดยชุมชนมีส่วนร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมและการบำรุงรักษาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
หมู่ที่ 3 บ้านห้วยทรายขาว	- วัดนันทารามบ้านห้วยขมิ้น - พิพิธภัณฑ์ชีวิตบ้านห้วยขมิ้น (Living Museum)	สามารถเดินทางโดยรถจักรยานยนต์จากตัวเมืองเชียงใหม่ระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตรทางแพจากบ้านท่าตอน จังหวัดเชียงใหม่และเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงใหม่	- การบริการสาธารณสุขไปรษณีย์ - มีบริการที่พักโฮมสเตย์ - ร้านค้าขายของที่ระลึกของชุมชน - ลานกิจกรรมชุมชน - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม - นวดแผนโบราณ	ชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดรายได้ให้ครอบครัว สร้างงานและองค์ความรู้ที่เข้มแข็ง ช่วยให้เกิดความหวงแหนและภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ(Ancillary Service)
ตำบลแม่ยาว				
หมู่ที่ 4 บ้านริมกก	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ จากตัวเมืองเชียงราย ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ทางแพจากบ้านท่าตอน จังหวัดเชียงใหม่ และเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงราย	- สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วน	เป็นพื้นที่ทางผ่านในเส้นทางท่องเที่ยว จึง ยังไม่มีมีการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
หมู่ที่ 5 บ้านป่าอ้อ *	- หัตถกรรมจักสาน - โบราณสถานถ้ำพระ	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ จากตัวเมืองเชียงราย ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ทางแพจากบ้านท่าตอน จังหวัดเชียงใหม่ และเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงราย	- การบริการสาธารณูปโภคครบถ้วน - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม - มัคคุเทศก์ท้องถิ่น - ป้ายเชื่อมบอกทาง	ชุมชนมีส่วนร่วมในกา รอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าชุมชน แต่ยังไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยว โดยตรง
หมู่ที่ 6 บ้านสันป่ายาง	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถโดยสาร สาธารณะ	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน	เป็นพื้นที่ทางผ่านในเส้นทางท่องเที่ยว ยัง ไม่มีการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่
หมู่ที่ 7 บ้านกลางทุ่ง *	- วิถีชีวิตชนเผ่าอาข่า	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถโดยสารสาธารณะ ทางแพจากบ้านท่าตอน จังหวัดเชียงใหม่ และเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงราย	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน	ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและ ปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทาง

หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ(Ancillary Service)
ตำบลแม่ยาว				
หมู่ที่ 8 บ้านทรายมูล	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะ ได้อย่างสะดวก	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน	ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งหลวง	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะ เส้นทางบางช่วงเป็นถนนลูกรัง	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน	ชุมชนยังเน้นการพัฒนาทางด้านอาชีพ มากกว่าการท่องเที่ยว
หมู่ที่ 10 บ้านห้วย ขมออก	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะ ได้อย่างสะดวก	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน	ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
หมู่ที่ 11 บ้าน ห้วยแม่ซ้าย *	- วัดนันทารามแม่อาท่าเหม็น อำเภอลำพูน - น้ำตกห้วยแม่ซ้าย - ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมบ้านจะแล - ทะเลหมอกยะปู	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ จักรยานยนต์ รถโดยสารสาธารณะ และใช้บริการนั่งช้างจากบ้านรวมมิตร – บ้านห้วยแม่ซ้าย	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภคครบถ้วน - มีที่พักโฮมสเตย์/ จุดตั้งเต็นท์ - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม - มีคฤหาสน์ที่อิงถิ่น - ร้านค้าขายของที่ระลึกชนเผ่า	มีการจัดกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเฝ้าระวัง ตรวจสอบผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการ ท่องเที่ยว โดยกำกับการสนับสนุนจากมูลนิธิ กระจกเงา

หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ (Ancillary Service)
ตำบลแม่ยาว				
หมู่ที่ 12 บ้านแคววัวดำ *	- การเดินป่า - วัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ จักรยานยนต์ แต่สภาพถนนยังขรุขระและเป็นพื้นที่สูงชัน และสามารถล่องเรือโดยสารแม่น้ำกกจากท่าเรือ อำเภอเมืองเชียงรายได้	- การบริการสาธารณสุขโปงลางครบถ้วน - ที่พัก(บ้านแคววัวดำเกสเฮ้าท์) - ร้านอาหารของที่ระลึก - มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	ชุมชนมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน
หมู่ที่ 13 บ้าน พนาสวรรค์ *	- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยบ่อ - หาดผาขาว	สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ รถจักรยานยนต์ โดยห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 35 กิโลเมตร แต่ยังไม่สะดวกทำการเดินทางโดยเรือหางยาวจากท่าเรือ อำเภอเมืองเชียงราย	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณสุข - มีบริการที่พักโฮมสเตย์ - ร้านค้าจำหน่ายของป่า	มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
หมู่ที่ 14 บ้านศิริราษฎร์	- ฟาร์มเห็ดโคนญี่ปุ่น	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์ และทางเรือ สภากาชาดไทย โดยสามารถจอดรถได้อย่างสะดวก	- สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณสุขครบถ้วน	เริ่มวางแผนการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
หมู่ที่ 15 บ้านอบเสี้ยว *	- วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า และลาหู่ - ความสมบูรณ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์ และทางเรือ สภาพถนนสูงชันเป็นดินลูกรังยากแก่การเข้าถึง เดินทางโดยเรือจะสะดวกมากกว่า	- ยังขาดการบริการสาธารณสุขโปงลางพื้นฐานทุกด้าน	เป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ ห่างไกลความเจริญ และยังไม่มีการพัฒนาหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว

หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attention)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ(Ancillary Service)
ตำบลเมยว				
หมู่ที่ 16 บ้านท่าหลุก *	- โรงงานใบยาสูบ - โรงเพาะเห็ดนางรม	สามารถเดินทางโดยรถยนต์จักรยานยนต์และรถโดยสารสาธารณะได้อย่างสะดวก	- การบริการสาธารณสุขไปโรคครบถ้วน - เป็นที่ตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัย	มีแผนพัฒนาโรงงานใบยาสูบและโรงเพาะเห็ดนางรมเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว
หมู่ที่ 17 บ้านดงเจริญ *	- หมู่บ้านอาข่า	สามารถเดินทางโดยรถยนต์จักรยานยนต์ห่างจากตัวเมืองเชียงราย ประมาณ 14 กิโลเมตร โดยหมู่บ้านอาข่าตั้งอยู่ห่างออกไป 3 กิโลเมตร	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณสุขไปโรค - รีสอร์ทและบ้านพักโฮมสเตย์ของชาวเขา	ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิกระจกเงาพัฒนาหมู่บ้านอาข่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว
หมู่ที่ 18บ้าน โป่งผัฒนา	ไม่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	สามารถเดินทางโดยรถยนต์จักรยานยนต์และรถโดยสารสาธารณะ	-มีการบริการสาธารณสุขไปโรคครบถ้วน	ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
ตำบลดอยฮาง				
หมู่ที่ 2 บ้านอ้อฮ่อ *	- พุทธสถานวัดคำคอกองข้าว	สามารถเดินทางได้สะดวก โดยรถยนต์จักรยานยนต์ จากตัวเมืองเชียงราย ระยะทาง 5 กิโลเมตร และทางเรือหางยาวจากอำเภอเมืองเชียงราย	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณสุขไปโรค - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม	ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
หมู่ที่ 3 บ้าน ดอยฮางนอก *	- ป่าต้นมะแขว่น - พระธาตุปู่เซ้ง หรือ พระธาตุแม่แอบ	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์และรถโดยสารสาธารณะได้อย่างสะดวก ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 8 กิโลเมตร	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณสุขไปโรค - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม - หุดสายตรวจ - ระบบการสื่อสารทางโทรศัพท์ยัง	มีกฎในการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวที่ลงโทษผู้ละเมิดกฎโดยการปรับเงิน

				ข้อชี้แจง	
หมู่บ้าน	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	การเข้าถึง (Accessibility)	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	การบริหารจัดการ(Ancillary Service)	
ตำบลดอยฮาง					
หมู่ที่ 4 บ้านโป่งนาคำ *	- น้ำพุร้อนโป่งนาคำ - กิจกรรมเดินป่า - การจักสาน - สวนสมุนไพร - วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า กะเหรี่ยง มูเซอ	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะได้อย่างสะดวก ประมาณ 12 กิโลเมตร จากอำเภอเมือง เชียงราย	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค - ร้านอาหารและเครื่องดื่ม - ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยว - ที่พัก(เกสเฮาส์) - ชุดสายตรวจ - ระบบการสื่อสารทางโทรศัพท์ยังขาดข้อ	ชุมชนวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีโครงการสร้างลานสินค้าชุมชน การสร้างบ่ออาบน้ำแร่ และร้านขายของที่ระลึกชุมชน	
หมู่ที่ 6 บ้านผาเสด็จ *	- บ่อน้ำพุร้อนผาเสด็จ - ชาวเขาเผ่ามูเซอ บ้านจะจ้อ - วัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอ อาข่า เมี่ยนและจีนฮั่น	สามารถเดินทางโดยรถยนต์ จักรยานยนต์ และรถโดยสารสาธารณะได้อย่างสะดวก ประมาณ 20 กิโลเมตร จากอำเภอเมือง เชียงราย และโดยเรือหางยาวรับจ้างจาก อำเภอเชียงรายเช่นกัน	- ไม่มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค - ที่พักเอกชน(พีเค ฮอท สปอร์ต) - บ้านพักในเขตอุทยานแห่งชาติล้านก - จัดกางเต้นท์ที่พักแรม - จุดชมวิว - บริการบ่ออาบน้ำแร่ - บริการนวดแผนโบราณ - ชุดสายตรวจ	ชุมชนวางแผนพัฒนากิจกรรมรองรับการได้แก่ กิจกรรมการเดินป่า และการท่องเที่ยวทางน้ำโดยเรือยนต์	